

SZKOŁY POLSKIE CZEGO I JAK UCZĄ I NIE UCZĄ

<http://reformaedukacji.men.gov.pl> 9 listopada 2016

Ramowe plany nauczania

W jaki sposób będą wyglądały ramowe plany nauczania? Czy są już znane szczegóły?

Ministerstwo Edukacji Narodowej przygotowało wstępną propozycję ramowych planów nauczania dla klas IV – VIII szkoły podstawowej oraz 4-letniego liceum ogólnokształcącego. Będą one szczegółowo analizowane przez ekspertów pracujących nad podstawą programową kształcenia ogólnego. W wyniku tych prac zostanie przygotowany projekt rozporządzenia, który będzie podlegał uzgodnieniom i konsultacjom publicznym.

Ministerstwo Edukacji Narodowej nie rezygnuje z przedmiotów w wymiarze rozszerzonym.

Będzie nauczanie przedmiotów w liceum ogólnokształcącym w wymiarze rozszerzonym, np. geografii, biologii, chemii, fizyki o 7 godzin, matematyki o 6 godzin, języka polskiego o 8 godzin, informatyki co najmniej 6 godzin w czteroletnim cyklu kształcenia.

O ostatecznym kształcie ramowych planów nauczania zadecydują eksperci, którzy pracują nad podstawami programowymi. Ramowe plany nauczania będą spójne z podstawą programową kształcenia ogólnego.

W ramowych planach nauczania będą tzw. godziny do dyspozycji dyrektora. Będą one opisane w sposób jasny i czytywisty.

Wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych w klasach I- VIII szkoły podstawowej i w projektowanym 4-letnim liceum ogólnokształcącym pozostaje bez zmian.

Konsekwencją reformy strukturalnej systemu edukacji jest wprowadzenie do 8-letniej szkoły podstawowej nowych obowiązkowych zajęć edukacyjnych, a mianowicie: geografii, biologii, chemii i fizyki. Te nowe zajęcia będą wprowadzane stopniowo, począwszy od klasy piątej, uwzględniając dotychczasowe umiejętności i wiadomości uczniów oraz ich możliwości. Od klasy siódmej uczniowie będą mieli naukę drugiego języka obcego.

Szkoła ma stwarzać uczniom warunki do nabywania wiedzy i umiejętności potrzebnych do rozwiązywania problemów z wykorzystaniem metod i technik wywodzących się z informatyki. Mowa jest tu szczególnie o logicznym i algorytmicznym myśleniu, programowaniu, posługiwaniu się aplikacjami komputerowymi, wyszukiwaniu i wykorzystywaniu informacji z różnych źródeł, posługiwaniu się komputerem i podstawowymi urządzeniami cyfrowymi oraz stosowaniem tych umiejętności na zajęciach z różnych przedmiotów. Dlatego, nowe ramowe plany nauczania, wskazują zwiększoną liczbę godzin informatyki od klasy IV szkoły podstawowej do czasu ukończenia szkoły ponadpodstawowej (licea, technika, branżowe szkoły) z 210 do 280 godzin lekcyjnych. Niezależnie od tego, w klasach I-III szkoły podstawowej, kwestie informatyczne obecne są w podstawie programowej w ramach edukacji informatycznej (w każdej z klas nauczania początkowego).

W liceum ogólnokształcącym dla młodzieży uczniowie będą mogli wybrać 3 przedmioty realizowane w zakresie rozszerzonym. W technikum i w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych uczniowie i słuchacze wybierać będą 2 przedmioty realizowane w zakresie rozszerzonym.

Nie ulega zmianie wymiar godzin (8 godzin) przeznaczonych na realizację w zakresie rozszerzonym następujących przedmiotów: język polski, historia muzyki, historia sztuki, język łaciński i kultura antyczna oraz filozofia. Natomiast geografia, biologia, chemia i fizyka, w związku ze zwiększonym wymiarem godzin przeznaczonych na zakres podstawowy, zostaną włączone do grupy przedmiotów realizowanych w zakresie rozszerzonym w wymiarze 6 godzin (język obcy nowożytny, wiedza o społeczeństwie, matematyka oraz informatyka).

Mamy działania, które wprowadzają ucznia w świat wartości, patriotyzmu, budowania relacji społecznych - poinformował wiceminister edukacji Maciej Kopec. Do tych nowych podstaw reporter magazynu "Polska i świat" zajął razem z nauczycielami. Na początek historia. Tego przedmiotu będzie więcej niż dotychczas i to tu znalazło się miejsce na wychowanie patriotyczne. - Pojawiają się nowe postacie już na początku. Na przykład w czwartej klasie jest żołnierz niezłomny Witold Pilecki - komentuje Danuta Kozakiewicz, nauczycielka historii, dyrektor szkoły podstawowej nr 103 w Warszawie.

Czego natomiast będą się uczyć w klasie siódmej Ci uczniowie, którzy do tej pory realizowali starą podstawę programową? **Gdyby szli do pierwszej gimnazjum, zaczęliby od starożytności, ale minister edukacji Anna Zalewska już wcześniej zastrzegła, że tak się nie stanie. I faktycznie, teraz trafią w sam środek nowej podstawy programowej i zaczną od Kongresu Wiedeńskiego, choć dzisiaj w szóstej klasie docierają już do współczesności.**

- Czyli następuje przeskok, jak gdyby cofamy się - wyjaśnia Kozakiewicz. Nauczyciele stracili tu jakiegokolwiek pole manewru, bo podstawa z historii została rozpisana szczegółowo z podziałem na klasy. Podobnie jak język polski.

Nauczyciel ma mniejszą możliwość wyboru niż to było dotychczas - tłumaczy Iwona Filipowicz, nauczycielka języka polskiego z gimnazjum nr 26 im. Mikołaja Reja w Łodzi. Dotychczas do wyboru był na przykład "Dywizjon 303" lub "Kamienie na Szaniec". Teraz wyboru nie ma. "Kamienie na szaniec" są obowiązkowe.

Zmian w lekturach jest zresztą więcej. Do podstawówki wraca w całości "Pan Tadeusz". Znika natomiast "Romeo i Julia" Szekspira. - Nie znalazłam "Antygony" Sofoklesa, która była do tej pory w literaturze uzupełniającej, i "Świętoszka" Moliera - mówi Filipowicz. - Lektur obowiązkowych jest tak dużo, że na te uzupełniające, często naprawdę fajne, nie będzie czasu - tłumaczy Agnieszka Szeliga, nauczycielka języka polskiego z gimnazjum nr 26 im. Mikołaja Reja w Łodzi. Zdaniem Janiny Kruszyniewicz, która języka polskiego uczy z gimnazjum nr 20 w Szczecinie, literatura martyrologiczna, cały "Pan Tadeusz" nie powinny być omawiane w szkole na tym poziomie. - Musimy iść z duchem czasu - podkreśla. Konsultacje. Choć dokumenty przedstawione przez MEN to na razie jeszcze projekt, to na wielkie zmiany raczej nie ma co liczyć. Ministerstwo na społeczne konsultacje przewidziało zaledwie 10 dni. Ostateczny kształt podstawy programowej poznamy w połowie lutego.

(<http://www.tvn24.pl>)

LEKTURY DLA DZIECI

MEN pokazało nowe podstawy programowe i siatki godzin

Zakres materiału w kl. I-III szkół podstawowych

Sprawdziliśmy, jakie lektury do wspólnego i indywidualnego czytania znalazły się w rozpisce nauczania polonistycznego. To m.in. Baśnie Andersena, powieść "Anaruk, chłopiec z Grenlandii" Centkiewicza, "Cukierku, ty łobuzie" Cichoń, dalej A. Frączek "Ranu Julek. O tym, jak Julian Tuwim został poetą", A. Lindgren, "Dzieci z Bullerbyn" i kilka innych.

Czytaj więcej na:

<http://nauka.trojmiasto.pl/MEN-pokazalo-nowe-podstawy-programowe-i-siatki-godzin-n107958.html#tri>

IPN wchodzi na dobre do szkół. Paweł Ukielski: to doskonała wiadomość

4 września 2016

Pełne wdrożenie IPN w budowę programu nauczania historii to doskonały pomysł, za który należy chwalić MEN. Pomysł, choć budzi kontrowersje, jest naturalną konsekwencją misji, jaką Instytut realizuje. Braki w wiedzy o tym, co ukształtowało współczesną Polskę, widoczne są w dyskursie politycznym, ale również razi poziom wiedzy uczniów – mówi w rozmowie z Onetem dr Paweł Ukielski, b. wiceprezes IPN, dziś w Muzeum Powstania Warszawskiego .

Jaki okres historii wymaga dodatkowej pracy w procesie budowania nowej bazy programowej?

XIX i XX wiek wymagają poświęcenia zdecydowanie więcej uwagi w nauczaniu, ponieważ to ten okres najmocniej wpływa na współczesną Polskę i naszą tożsamość jako narodu. Wokół wydarzeń z ostatnich dwóch stuleci toczą się dyskusje i spory, z tych wydarzeń czerpie paliwo współczesny dyskurs polityczny, a braki w wiedzy dodatkowo go utrudniają.

Musimy też pamiętać, że przez ostatnie ćwierć wieku nauka historii w szkole była sukcesywnie ograniczana. Coraz mniej lekcji, coraz bardziej "poszatkowany" program. Nauczyciele zazwyczaj nie dochodzili do najważniejszych wydarzeń XX wieku, bo często na lekcjach nie wychodzono z omówionym programem poza II wojnę światową. Dzieje się tak, ponieważ brakowało czasu, ale często też woli, bo omawiając czasy bliższe współczesności, konieczne byłoby poruszenie tematów kontrowersyjnych.

Jaka powinna być rola IPN w kształtowaniu nowego programu nauczania?

IPN niemal od początku istnienia wspierał edukację szkolną, pierwsza umowa w tej sprawie podpisana została jeszcze za kadencji prof. Leona Kieresa. Wobec ograniczonej nauki historii XX wieku w szkołach Instytut od lat poszerzał ofertę uzupełniającą, tak by dać nauczycielom i uczniom narzędzia pogłębienia i poszerzenia wiedzy o XX wieku. Kolejni dyrektorzy Biura Edukacji Publicznej: prof. Paweł Machcewicz, prof. Jan Żaryn, dr Łukasz Kamiński i dr Andrzej Zawistowski wykonali wraz ze swoim zespołem gigantyczną pracę, dzięki której każdy zainteresowany może poszerzyć swoją wiedzę o dziejach Polski w latach totalitarnych opresji.

W tym kontekście decyzja o zaproszeniu Instytutu do współpracy przy tworzeniu programu szkolnego w sytuacji gruntownej reformy nauczania wydaje się naturalna i oczywista. Doświadczenia zebrane przez specjalistów przez 16 lat działalności Instytutu, znakomity zespół osób znających się nie tylko na historii, ale także nowoczesnych metodach nauczania - to wszystko czyni IPN naturalnym wsparciem dla ministerstwa. Wierzę, że potencjał ten zostanie w pełni wykorzystany, zarówno przez nowe kierownictwo Instytutu jak i MEN.

Nauczanie historii ma jednak pewien mankament – formuła wciąż wydaje się nieatrakcyjna dla młodych ludzi. Nowy sposób nauczania wydaje się kluczem do sukcesu reformy edukacji. Sukces Muzeum Powstania Warszawskiego – wyjątkowego miejsca na mapie Polski, daje odpowiednie wskazówki do tego, jak prowadzić również zajęcia dydaktyczne?

Nie zgodzę się, że formuła lekcji jest, albo wręcz z założenia musi być, nieatrakcyjna. Najważniejszy jest nauczyciel – to on może zajęcia poprowadzić ciekawie lub nudno. To on musi zarażać pasją, ale także chęcią do drążenia, poznania różnych spojrzeń na kwestie historyczne, a także do ich zrozumienia. Najciekawsze lekcje – co wynika z mojego doświadczenia zawodowego – to te, które zachęcają uczniów do aktywności i zaangażowania. Od lat nauczyciele mają profesjonalne wsparcie udzielane przez coraz liczniejsze placówki edukacji historycznej – nie tylko IPN czy Muzeum Powstania, ale też takie miejsca jak Muzeum Historii Żydów Polskich, Muzeum Historii Polski, Europejskie Centrum Solidarności i wiele innych.

W Muzeum Powstania Warszawskiego najciekawsze lekcje dla młodzieży starszej (licealnej) polegają na podziale klasy na adwokatów i oskarżających decyzję o wybuchu Powstania Warszawskiego.

Debaty toczone przez młodych ludzi są wtedy niezwykle ciekawe i inspirujące – uczniowie dostają narzędzia i następnie ich umiejętnie używają. Podobnie rzecz ma się w debatach oksfordzkich organizowanych przez IPN.

I tu pojawiają się obawy, że rząd, który tę reformę prowadzi, posługuje się retoryką zbyt ostrą – zbyt jednoznaczna w ujmowaniu historii. Z wypowiedzi samej minister edukacji czy obecnego prezesa IPN np. o Jedwabnem biorą się oskarżenia, że brakuje szerszego spojrzenia na trudne zagadnienia związane z przeszłością.

Każdy rząd ma prawo do realizacji swojej polityki – w tym również polityki historycznej. Otrzymuje do tego mandat demokratyczny. Działania w tej sferze, podobnie jak polityka gospodarcza czy społeczna, podlega ocenie wyborców.

W historii jest zarówno miejsce na twarde fakty, jak i na ich interpretację. Ze śledztwa przeprowadzonego przez IPN, podobnie jak z badań historyków wynika, że z całą pewnością Żydów w Jedwabnem bezpośrednio zamordowali obywatele polscy. Rola Niemców w zbrodni jest nie do końca wyjaśniona i może podlegać różnym interpretacjom.

Mówiąc o Jedwabnem nie można jednak pomijać całego kontekstu, bo wówczas prawda faktograficzna, którą się posługujemy, jest cząstkowa. Należy zatem podkreślić, że to niemiecka machina totalitarna stworzyła sytuację, w której mordowanie Żydów było możliwe, a wręcz "wskazane". Znane są też rozkazy Reinharda Heydricha z poleceniem podsycania nienawiści w społecznościach lokalnych. W jakim stopniu Niemcy inspirowali polskich oprawców w Jedwabnem – tego nie wiemy dokładnie, stąd miejsce na dyskusje i interpretacje, które toczą się wśród naukowców.

Dla pełni obrazu należy też podkreślić, że Polacy jako naród nie popierali zbrodniczych działań Niemców – **Polskie Państwo Podziemne karało śmiercią za wydawanie Żydów, jedną z jego komórek była zaś Rada Pomocy Żydom, Żegota.** Można zatem powiedzieć, że Polacy jako wspólnota polityczna podczas wojny zdali egzamin, co nie oznacza, że nie było wśród nich osób niegodziwych i zbrodniarzy.

W przestrzeni publicznej wykształcił się silny spór o tę przeszłość. Czy retoryka PiS zawłaszcza symbole i historię?

Prawo i Sprawiedliwość jest konsekwentne – od początku podkreśla konieczność odwoływania się do historii jako spoiwa dla wspólnoty, dla współczesnego społeczeństwa polskiego. To Prezydent Lech Kaczyński był tym politykiem, który jako pierwszy tak mocno zaakcentował jej znaczenie dla zdrowych fundamentów społecznych i sfery wartości, przywracając należyte miejsce Powstańcom Warszawskim.

W państwie demokratycznym mogą ścierać się różne wizje polityki historycznej – akcentującej te lub inne wydarzenia jako najważniejsze, tych bądź innych bohaterów jako najbardziej godnych podziwu. Partie opozycyjne mogą budować swoją narrację, swoją ofertę dla Polaków. Najważniejsze jednak, żeby polityka historyczna była oparta na faktach.

Partie opozycyjne krytykują linię polityki historycznej rządu. W wymiarze zewnętrznym zbliżamy się do celu z przekazaniem swojej narracji, czy raczej popadamy w śmieszność ryzykownymi opiniami wygłaszanymi przez polityków?

Zewnętrzny wymiar polityki historycznej jest niezwykle istotny – to już nie tylko kwestia wizerunku, swego rodzaju soft power państwa, ale wręcz jak najbardziej dosłownie rozumianego bezpieczeństwa narodowego. Zwróćmy bowiem uwagę, że polityka historyczna, czy może raczej – propaganda historyczna jest jednym z głównych argumentów wykorzystywanych przez Kreml dla uzasadnienia swoich imperialnych ambicji i agresji na państwa sąsiednie.

Dlatego tak ważne jest, by umiejętnie dobierać słowa i sposób narracji historycznej.

Tak, aby z jednej strony twardo i skutecznie dbać o dobre imię Polski, z drugiej zaś – nie popaść w śmieszność i nie stać się państwem niewiarygodnym, które neguje jakiegokolwiek niegodziwe czyny swoich obywateli. To wielka odpowiedzialność polityków i wszystkich osób publicznych, które zabierają głos w dyskursie.

Uważam, że IPN w czasie kadencji dr Łukasza Kamińskiego potrafił to robić – międzynarodowa pozycja Instytutu wzmocniła się i dziś powszechnie uważany jest zagranicą (zwłaszcza w Europie Środkowej) za wzór instytucji zajmującej się pamięcią. To wielki kapitał wypracowany przez wielu ludzi odpowiedzialnych za kontakty zagraniczne – oprócz Prezesa wspomnieć tu należy o wiceprezes Agnieszce Rudzińskiej, dyrektorach: Andrzeju Zawistowskim, Krzysztofie Persaku i Annie Piekarskiej czy szefowej sekcji międzynarodowej – Katarzynie Kienhuis. Ich wieloletnia praca przyniosła znakomite efekty i stanowi dowód na to, że w polityce historycznej, jak w każdej dziedzinie dyplomacji, skuteczna jest jedynie długofalowa praca i budowanie pozycji, nie da się osiągnąć niczego z dnia na dzień. Szkoda, że część z nich odchodzi z IPN.

W tym wszystkim kształtuje się nowe pokolenie – wyjątkowo zafascynowane historią szczególnie XX wieku. Szukają swojego sposobu wyrażenia siebie i przynależności do narodu. Tu pojawiła się moda na patriotyczną odzież, ale i ona wzbudziła sprzeciw. Niektórzy krytykują ją i identyfikują z agresją, kiedy w trakcie pogrzebu "Inki" i "Zagończyka" młodzi ubrani w powstańcze opaski krzyczą na przedstawicieli KOD a Lecha Wałęsę obrzucają wyzwiskami.

Zachowania agresywne są absolutnym marginesem, na który oczywiście nie ma i być nie może zgody. Ale jest to problem wyolbrzymiany, każde niegodne zachowanie od razu staje się szeroko komentowanym wydarzeniem i dominującym przekazem, choć przytłaczająca większość zachowuje się odpowiednio.

Jeśli zaś chodzi o odpowiednie wykorzystywanie symboli patriotycznych, to tak naprawdę zależy to od wyczucia. Pamiętam rozmowę z Powstańcami sprzed lat, kiedy dopiero powstawało Muzeum Powstania Warszawskiego. Oni wtedy mówili, że wpinki z symbolem Polski Walczącej odpowiadają im, będą nawet zadowoleni, gdy młodzi ludzie będą w ten sposób identyfikować się z powstańczą symboliką, wartościami, które reprezentowało Polskie Państwo Podziemne. Jednocześnie dość kategorycznie stwierdzili, że opaski należą wyłącznie do Powstańców i nie życzą sobie sprzedawania ich replik. I dlatego w sklepiku muzealnym od początku jego istnienia nie było kopii opasek.

Uważam, że są to bardzo delikatne kwestie, których nie ma sensu kodyfikować. W dzisiejszym świecie wiele osób uważa, że sposobem na pojawiający się problem jest napisanie nowego prawa, przepisu regulującego dane zagadnienie. Moim zdaniem to ślepa uliczka, należy zaufać ludziom, którzy zazwyczaj doskonale wyczuwają co wypada, a co nie. Oczywiście, będą wyjątki, ale tak jest zawsze, nie każdy rozumie kody kulturowe. Kiedyś sprawę rozwiązywało potępienie środowiskowe, dziś mają to zastąpić poprawność polityczna i przeregulowane prawo.

Jednocześnie myślę, że umiejętne wprowadzanie tematyki i symboliki historycznej do popkultury jest dobrą drogą. Dzięki temu każdy może publicznie pokazywać to, z czym się identyfikuje, jest to ważna deklaracja dotycząca systemu wartości. Te – nazwijmy to – gadzety są ważne dla młodych ludzi, stanowią swego rodzaju system identyfikacji. Symbolika dla każdego narodu jest ogromnie ważna, więc jeśli młodzi pokazują z czym się identyfikują, to jest to również ogromna wartość edukacyjna.

Paweł Ukielski - polski historyk i politolog. Współtwórca Muzeum Powstania Warszawskiego, w latach 2014–2016 pełnił funkcję zastępcy prezesa Instytutu Pamięci Narodowej.

<https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/reforma-edukacji-pis-bedzie-wiecej-historii-w-szkolach/wqdr5>

Historia w szkołach 2107 -2018

III etap edukacyjny godziny Treści, uczeń: charakter

Klasa I

1 1) Porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym i opisuje skutki przyjęcia przez człowieka trybu osiadłego;

2) wyjaśnia zależności pomiędzy środowiskiem geograficznym a warunkami życia człowieka. obowiązkowe

4 1) Charakteryzuje podstawowe symbole i główne zasady judaizmu;

2) wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem, odwołując się do przykładów. obowiązkowe

25-26 1) Umiejscawia w czasie i przestrzeni kierunki i zasięg podbojów arabskich;

2) opisuje podstawowe zasady i symbole islamu;

3) wyjaśnia rolę Arabów w przekazywaniu dorobku kulturowego pomiędzy Wschodem a Zachodem.

KLASA 4

1. Historia jako nauka

Podstawowe pojęcia historyczne. Specyfika pracy historyka. Mierzenie czasu w historii. Rodzaje źródeł historycznych.

2. Elementy historii rodzinnej i regionalnej

Dzieje i tradycje mojej rodziny. Moja okolica, mój region – historia, tradycje, lokalni bohaterowie, zabytki.

3. Najważniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego

Polskie symbole i święta narodowe i państwowe oraz ich znaczenie. Legendy o początkach państwa polskiego. Różnice między historią a dziejami legendarnymi. Najważniejsze zabytki i symbole polskiej kultury.

4. Postacie i wydarzenia, które odegrały ważną rolę w kształtowaniu się polskiej tożsamości kulturowej

Mieszko I i Dobrawa – chrzest Polski. Bolesław Chrobry – zjazd w Gnieźnie, koronacja pierwszego króla Polski. Dokonania Kazimierza Wielkiego. Królowa Jadwiga, Władysław Jagiełło, Zawisza Czarny – unia personalna Polski i Litwy, zwycięstwo pod Grunwaldem. Mikołaj Kopernik i życie krakowskich żaków. Jan Zamoyski – wódz mąż stanu. Bohaterowie wojen XVII wieku – przeor Augustyn Kordecki, hetman Stefan Czarniecki i król Jan III Sobieski. Tadeusz Kościuszko i kosynierzy spod Raławic. Jan Henryk Dąbrowski i Józef Wybicki – Legiony Polskie i powstanie Mazurka Dąbrowskiego. Romuald Traugutt i powstańcze państwo. Maria Skłodowska-Curie – laureatka Nagrody Nobla.

Józef Piłsudski i jego żołnierze. Eugeniusz Kwiatkowski – powstanie Gdyni. „Zośka”, „Alek” i „Rudy” – bohaterowie Szarych Szeregów. Witold Pilecki i Danuta Siedzikówna „Inka” – żołnierze niezłomni. Solidarność i jej bohaterowie. Jan Paweł II – papież Polak.

Treści dodatkowe (nieobowiązkowe), do wyboru przez nauczyciela w porozumieniu z uczniami
Średniowieczne zakony w Polsce – rola w rozwoju kultury i gospodarki. Średniowieczne rycerstwo – obyczajowość i znaczenie. Epoka stanisławowska – przemiany kulturowe. Polacy w walce z rusyfikacją i germanizacją. Bitwa Warszawska – ocalenie niepodległości Polski.

KLASA 5

1. Prehistoria

Najdawniejsze dzieje człowieka. Koczowniczy tryb życia człowieka – przyczyny i charakterystyka. Rewolucja neolityczna – przejawy i skutki. Osiadły tryb życia – charakterystyka.

2 Wyszczególnione zostały treści zaproponowane w podręczniku: W. Kalwat, M. Lis, Historia. Podręcznik. Szkoła podstawowa. Klasa 4, WSiP: Warszawa 2017.

Palestyna – warunki naturalne. Starożytne państwo Izraela. Religia starożytnego Izraela (monoteizm) – Biblia (Stary Testament), Dekalog.

6. Europa w średniowieczu – państwo i religia

Państwo Franków – chrzest Chlodwiga. Monarchia Karola Wielkiego – organizacja państwa, renesans karoliński, traktat w Verdun.

NABICI W EUROPE 2005

‘Według podręcznika ‘Wojny z ludzkością’ w epokę New Age zaprowadzają nas trzy siły :
łoże masońskie, zjednoczone ekumeniczne kościoły oraz Edukacja , czyli pranie mózgow, o którym wypowiedziało się wielu lucyferzystów a ich ekspansja na edukację i oświatę zaczyna się o dyrektyw ‘ i streszcza w ponadczasowej tezie :
‘ Kto ma szkołę ten ma wszystko .’

I oto w tę koszmarną lucyferyczną rzeczywistość postanowiła zaprowadzić ‘masy szkolne ‘w Polsce unijna diaspora. Poniżej podajemy Państwu skróconą analizę podręczników szkolnych przeznaczonych do matur w roku 2005 i które stanowią zaplanowany etap faszyzacji, komunizacji oraz wynaradawiania kolejnych pokoleń młodzieży .. Zostały one specjalnie opracowane dla liceów oraz techników wszystkich typów . Ich lektura oraz analiza ujawnia planowe czyszczenie wszelkiej polskiej historii z wszelkich narodowych elementów , szczególnie historii Armii Krajowej , Polskiego Podziemia , Polskich Sił Zbrojnych, walk o niepodległość oraz prawdy o reżimie komunistycznym . Na tych przykładach widać wyraźnie i jaskrawo cele i założenia unijnych naprawiaczy polskiej historii , realizowaną z roku na rok etapami z jednakowo postępującą propagandą na rzecz ‘ integracji Polski z UE ‘.

Przykład I .

‘ Polska fala ‘ pod Falaise

Podręcznik do matury – zakres podstawowy 3 dla LO , technikum, opracowany przez Wydawnictwo OPERON, Gdynia 2004.

Kampania wrześniowa jest skrócona do minimum, praktycznie do niecałych 2 stron z kilkoma ilustracjami . Nie ma w tym streszczeniu ani najważniejszych faktów ani wydarzeń , podobnie jak w szczątkowej dosłownie historii II wojny światowej. Armia Krajowa oraz Wi N najwidoczniej przeszkadzały bo nie poświęcono im w ogóle miejsca.

Jak fakt udziału Polaków w walkach w Normandii , bez wchodzenia w szczegóły tych walk, wymieniono 1 Dywizję Pancerną Maczka która ‘ przyczyniła się do okrążenia i zniszczenia niemieckiego zgrupowania pancernego w rejonie Falais ‘.

Bez polemiki z tą produkcją dodamy za książkami generała Franciszka Skibińskiego, szefa sztabu generała Maczka , że armie tzw. sprzymierzonych wielokrotnie się w Normandii skompromitowały a główny ciężar operacji spadał na Polaków oraz ich sztaby. Zaś operacja FALAIS była wybitną operacją taktyczną Polaków która przesądziła o zwycięstwie. W książce tej za to wiele miejsca poświęcono eksterminacji Żydów .

Autorzy:

Bogumiła Bunda, Bohdan Halczak , Roman Maciej Józefiak , Małgorzata Szymczak.
Gdynia ul. Hutnicza 3.

Przykład II .

Katyń raj pod ziemią

Także OPERON . Historia , testy dla ucznia -‘Nowa matura 2005 .’

Jest to całkowicie jadowita komunistyczna produkcja o obliczu zgoła stalinowskim. Pytania testowe do II wojny światowej dotyczą m.in. przytoczonych w całości :

- drugiej deklaracji programowej komunistycznej PPR
- deklaracji Rady Jedności Narodowej - sowieckiej agentury , że zacytujemy fragment jednej z nich : ‘ PPR walczy o Polskę demokratyczną , a nie o faszystowsko -sanacyjną , o Polskę wolności i swobody ,dla ludzi a nie dla wyzyskiwaczy i gnębicieli.

W związku w tym na stronie 78 c) jest polecenie dla ucznia :’ Napisz która z deklaracji programowych jest bliższa twoim poglądom i wyjaśnij dlaczego.’

W testach zamieszczono jest drastyczne zdjęcie z gadzinówki o Katyniu , z wizerunkiem polskiego obszarnika wojskowego i wyzyskiwacza . Jest to francuski plakat

pt: ‘ Katyń raj pod ziemią ‘ .W tych samych testach możemy znaleźć cytowane w całości lub większych fragmentach źródła samego Wielkiego Mistrza masonińskiego oraz przywódcy agentury KOR -u Jana Józefa Lipskiego . Na stronie 165 możemy przeczytać

‘ Apel KOR –u do władz PRL z dnia 23 czerwca 1976 .

Apele takie , jeśli ktoś nie wie opracowywane były w lożach ,że zacytujemy fragment z książki ST. Krajskiego ‘ MASONERIA polska 1993 :

‘ Wielka Loża Narodowa Polskie uśpiona roku 1938 zostaje obudzona Paryżu na przełomie 1939 i 1940 .Przestaje jednak działać z chwila upadku Francji. W 1966 roku loża ta liczy sobie około 30 członków i choć skupia nie tylko Polaków nosi już nazwę Polskiej Łoży Macierzystej KOPERNIK Loża ta reprezentuje masonierię światową i wspomaga finansowo KSS KOR , wydaje oświadczenia w imieniu masonów np. dokument potępiający stan wojenny i inne .’

W kolejnych pytaniach i poleceniach dla ucznia , mają oni czyli maturzyści zidentyfikować wielkich katów komunistycznych oraz masonów czyli przywódców międzynarodówki żydowskiej takich agentur w Polsce jak PZPR , ZSRR i całego PRL –u . Poza tym żadnej innej historii Polski w tej gadzinówce nie ma . Ale za to czystą unijną gnozę stalinowskim wydaniu . Oto na stronie 80 zamieszczono plakat pt:

‘ Tylko Polska Ludowa zapewni naszym dzieciom chleb i opiekę ‘. Maturzysta ma zanalizować plakat, podać nazwę wydarzenia do którego plakat ten się odnosi i ustosunkować się do jego treści.

Polska reakcja przegrywa

Na stronie 16 z tekstu o Powstaniu Warszawskim dowiemy się , że :’ Reakcja polska skupiona wokół rządu londyńskiego (wg pisowni) wiedziała, że przegrywa (...) - i dalej polecenie dla ucznia brzmi :’

Przedstaw zarzuty stawiane ‘ rządowi londyńskiemu ‘ oraz Armii Krajowej ‘
Kolejny cytat z tej książki testowej dla nieuków unijnych brzmi : ‘ Powstanie warszawskie przypieczętowało polityczną klęskę ‘ rządu londyńskiego ‘ , otworzyło ono oczy wielu nieświadomym , czego faktycznie pragnął ‘ rząd londyński ‘ i polskie klasy posiadające.’
W opracowaniu tym można także znaleźć sfalszowane mapy unijne Europy bez granic !! Jak widać na zdjęciu jest to potężny Związek Radziecki i maleńkie Kresy jako pozostałość po obecnej Polsce . Uczeń ma dokonać analizy mapy , określić temat, przestrzeń i czas . Przyszły czy terażniejszy , nie wiadomo. W zestawie III w tym samym podręczniku na temat kultury można przeczytać ‘ Słowo o Stalinie ‘ , wiele autentycznych masonskich dokumentów przytoczonych obszernych fragmentach , jadłowicie satanistycznych.
W opracowaniach OPERONU nie znajdzie się nawet wzmianka o wojnie polsko – bolszewickiej.

Przykład 3.

Wiedza wam dosoli

‘Wiedza o społeczeństwie ‘ – Nowa matura 2005 . Wydawnictwa Szkolne OMEGA . Kraków 2004 ul. Wielicka 44 c.

Zawiera pełen gnozy oraz grozy mistycyzm w postaci gloryfikacji UE oraz jej dotychczasowych zdobyczy - w podtekście terytorialnych , oraz radość , że po tak długim oczekiwaniu i negocjacjach nareszcie ich prezydent , Aleksander Kwaśniewski podpisał stosowne traktaty . Z ugrupowań politycznych aktualnie istniejących w okupowanej Polsce podzielonych na euro – idiotów nazywanych euro-entuzjastami oraz euro- sceptyków pośród tych ostatnich wymieniono - Porozumienie Centrum .

Przykład 4 .

Gaz musztardowy i iperyt

Historia . Zeszyt do ćwiczeń na mapach konturowych dla LO , technikum . Wydawnictwo DEMART 02 495 Warszawa ul. Poczty Gdańskiej 22 a.

Autor: Elżbieta Olczak.

W rozdziale 35 o przyczynach wybuchu II wojny światowej dowiemy się kto tu rządził i ma zamiar rządzić . Polecenie dla ucznia brzmi : ‘ Podkreśl w tekście ‘ Moja walka Adolfa Hitlera ‘ na żółto fragmenty , w których jest mowa o rozwoju (sic !) terytorialny Rzeszy a na czerwono argumenty uzasadniające te podboje. ‘

Nie ma w tym nic dziwnego , po wojnie wielu oprawców hitlerowskich nie było skazanych w Norymberdze a wielu innych darowano życie , tak więc mieli dość czasu na przygotowanie się na kolejną ekspansję terytorialną . Oprócz tych i wielu innych faszystowskich mapek i ćwiczeń umysłowych , uczeń musi znać także wszystkie getta oraz miejsca zagłady Żydów .

Są też zadania specjalne. Uczniowie mają mianowicie zaznaczyć na odpowiedniej mapce tereny i obszary na których zastosowano podczas I wojny światowej gaz musztardowy oraz iperyt.

Przykład 5.

Nie ma sprawy

Historia powojenna .

Zakres podstawowy 3 dla LO oraz technikum . Wydana przez Stowarzyszenie Oświatowców Polskich w Toruniu.

Autorzy : Zofia T. Kozłowska , Irena i Piotr Unger , Stanisław Zając .

‘ Sprawa polska’ a nie historia czy polityka w czasie II wojny światowej została zawężona do kilku nie znaczących wydarzeń. Nie ma dosłownie nic z przebiegu tej wojny ani też żadnej innej historii , w tym usunięto praktycznie całą niewygodną historię wojny polsko – bolszewickiej , która nie wiadomo po co i dlaczego się toczyła

Przykład 6.

Polscy sługusi zaborców

‘ Historia z Pegazem ‘ dla LO , LO profilowanego , technikum , klasa 2. Wydawnictwo ZNAK 30- 105 Kraków ul Kościuszki 37.

Poniższy cytat uświadomi cel i założenia wiedzy przeznaczonej dla polskiej młodzieży która ma wiedzieć tyle, ile potrzebne w UE .

Str 227 rozdział pt:’ Zakładnicy własnej sprawy, 31 .a. Liberalna Konstytucja.

Cytując z tej produkcji pani profesor Bożeny Popiołek dowiemy się , że –‘ Konstytucja najbardziej liberalna w ówczesnej Europie była notorycznie łamana przez cara , jego brata Wielkiego Księcia Konstantego i samych Polaków , gorliwie spełniających żądania zaborców.’ (sic!) Oto jak jednym takim zdaniem można obniżyć i zniszczyć poczucie godności narodowej oraz honor i reputację milionów polskich patriotów oddających życie za’ sprawę polską ‘. W działaniach poświęconych powstaniom narodowym ograniczonym treściowo oraz jakościowo do minimum nie ma ani słowa o kampaniach , walkach ani bitwach jak też przywódcach jak też dowódcach ani o wydarzeniach dla powstań najważniejszych. Ot, wybuchły i upadły.

Pani Bożena Popiołek ukończyła nawet historię w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie . Prowadzi też wykłady oraz ćwiczenia i seminaria magisterskie w Katedrze Historii Nowożytnej Akademii Pedagogicznej . No to już wiemy jak się pisze nowożytne historie. Co do dyplomu pani Popiołek to my byśmy go jej odebrali.

Przykład 7.

POLCUL atakuje

Historia 3 dla gimnazjum , pt.: ‘ U źródeł współczesności ‘ , Dzieje nowożytne i najnowsze . Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne , Spółka Akcyjna SA w Warszawie 02 305 Warszawa Al. Jerozolimskie 136.

Autorzy , także bardzo wykształceni oraz znawcy polskiej historii na stronie 108 piszą z pełnym znanstwem , że Związek Walki Czynnej ZWC powstał z inicjatywy samego Józefa Piłsudskiego w roku 1908, podczas gdy ZWC był zorganizowany przez generała Sosnkowskiego oraz generała Sikorskiego o czym m.in. pisze zapewne mało znany wybitny piłsudczyk , legionista i historyk zamordowany po wojnie Wacław Socha Lipiński w swojej książce pt. :’ Walka zbrojna o niepodległość Polski w latach 1905 – 1918, że go zacytujemy, bo warto takie sprostowanie historyczne uczynić :

’ We Lwowie powstaje organizacja wojskowa Nieprzejednanych kierowana przez Lubicz-Sadowskiego , później Związek Odrodzenia a wkrótce pod koniec 1908 roku tworzy się wchłaniając w swe ramy Związek Walki Czynnej, zorganizowany przez jednego z najbliższych współpracowników i przyjaciół Piłsudskiego ,Kazimierza Sosnkowskiego . Oprócz Sosnkowskiego w organizacji ZWC uczestniczył późniejszy Premier RO oraz generał Sikorski .

Poza tym cytowana produkcja to także kilka ogólników ze szczątkowej historii Polski.

Za to bardzo ciekawą historię mają jej autorzy oraz fałszerze.

Jeden z nich - Włodzimierz Mędrzecki, absolwent Uniwersytetu Warszawskiego, oraz drugi - Robert Szuchta, nauczyciel historii w LO im. Witkiewicza w Warszawie, współtwórca 'Programu nauczania o historii i zagładzie Żydów w szkołach ponadpodstawowych' za którą to książkę otrzymał nagrodę ufundowaną przez Niezależną Fundację Popierania Kultury Polskiej POLCUL Foundation w Australii, podszywającej się pod polską, założoną przez nieżyjącego od niedawna Bonieckiego, emigranta z Polski po roku 1956, absolwenta UW, biznesmena oraz działacza Australijskiego Instytutu Spraw Polskich oraz Amnesty International.

Przykład 8.

Masoneria to rzecz święta.

Historia dla LO, technikum. Lata 1871-1939. Nowa szkoła, wersja minimum i ta sama minimalna dawka historii. Wydawnictwo GREG 31 - 979 Kraków, ul. Klasztorna 2 B. Autor: Piotr Czerwiński.

Jest to zawężony do minimum pobieżny skrót całej obszernej historii tego okresu.

Nie ma w nim nawet żadnej wzmianki o wielkiej roli i misji Paderewskiego w USA w Paryskim Komitecie Narodowym, za to mamy wiedzę taką, że Polska zawdzięcza swą wolność po I wojnie światowej wielkiemu bratu Wilsonowi.

Czyli, że amerykańska masoneria sama wpadła na ten pomysł, żeby podarować Polakom wolność na dwadzieścia lat i wspaniałomyślnie ogłosiła Deklarację samostanowienia o odzyskaniu niepodległości przez Polskę.

To samo Wydawnictwo GREG Piotra Czerwińskiego jako autora wydało rewelacyjne 'Pytania i odpowiedzi - Dwudziestolecie międzywojenne', szkoła średnia, dotyczące Wiedzy z języka polskiego i wiedzy z lektur szkolnych.

Oczywiście Bruno Schulz i jego opowieści, socrealista oraz kolaborant Iwaszkiewicz, Mistrz Klemens Szaniawski. Nie ma za to nic polskiego oraz narodowego jak Słowacki, Mickiewicz, nawet Sienkiewicz ani żadnej innej polskiej literatury poza paroma przykładami na których wychowano kilka pokoleń PRL-u.

GREG nie wie czemu nie wydał nic o II wojnie światowej, a przynajmniej nie natrafiliśmy na nic takiego.

Przykład 9.

Nie było nas był las.

Te same Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne trysnęły wiedzą euro - kultury.

Historia - Zakres podstawowy o rozszerzony. Zadania i testy na arkuszach egzaminacyjnych są dość swojsko brzmiące z dziejów rozbiorów oraz katorgi polskiej.

Zestaw IV dotyczy rzekomo historii XIX oraz XX wieku. Na stronie 207 widnieją takie opracowania:

'Związki między państwami i terytoriami' Zacytowana jest Konstytucja Królestwa Polskiego z roku 1815 o nierozzerwalnym połączeniu z Cesarstwem Rosyjskim

W zestawie tym jednakże znajduje się zacytowany jest jako dokument historyczny

czyli - 'Manifest Króla Pruskiego Wilhelma' - oraz są pytania dla ucznia:

'Jakie obszary w latach 1790 - 1815 uzyskali a jakie stracili austriaccy Habsburgowie?

Bez uwzględniania ziem polskich' -

Oraz - 'Jakie obszary w latach 1790 - 1815 uzyskała Rosja - Bez uwzględniania ziem polskich'. Jest to jedyna 'historia' Polski z tego okresu w tej książce.

Przykład 10.

Polacy to tępe nieroby

Także cytowane uprzednio Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne wydały unijną propagandę czyli 'Wiedzę i społeczeństwo', w której unijna propaganda osiąga apogeum grozy. M.in. na stronie 184 znajdują się podobno wyniki badań CBOS czyli unijne tabelki porównawcze tzw. 'typowego Polaka' i 'typowego Europejczyka' oraz wypowiedzi Polaków jakie są w ich oczach podobieństwa i różnice pomiędzy jednymi i drugimi, czyli pomiędzy gatunkiem polskich podludzi oraz europejskich nadludzi.

Badania te dowodzą, że podludzie polscy nie umieją w ogóle pracować, lekceważą pracę, niewiele są warci i dopiero Unia oraz unijne standardy mają im pomóc się odnaleźć oraz nauczyć szanować pracę. Także w tej produkcji przeczytamy wypowiedź marksisty Leszka Kołakowskiego działacza 'opozycji' oraz autora takich 'dzieł' jak 'Religia jako paraliż czasu', 'Główne nurty marksizmu' oraz 'Studia nad chrześcijaństwem bezwyznaniowym XVII wieku', jest także unijne i flagowe wystąpienie Kwaśniewskiego z okazji wciągnięcia flagi UE przez Pałacem Prezydenckim w maju 2004 czyli po opracowaniu tych podręczników które tylko czekały w magazynach, mamy też czystą wiedzę o narodowych twórcach socjalizmu naukowego czyli prekursorów unijnej globalizacji.

Autorzy podręcznika : Marek Grondas oraz Janusz Żmijowski

Przykład 11.

Vademecum UB

Czyli 'Vademecum maturzysty' - Historia najnowsza po 1945 roku Janusza Kiciunia.

Wydawca 'Translator' s.c - 02- 581 Warszawa ul. Batorego 14.

Jak w innych opracowaniach nie ma pół słowa o Armii Krajowej, czy o PSZ, ale także nic na temat reżimu PRL-u. Tematyka ta jest potraktowana jako zwykła naturalna kolej rzeczy oraz zwykle wydarzenia historyczne.

Przykład 12.

Multinaukowiec Wrona

Historia – Repetytorium dla kandydatów na studia prawnicze, administracyjne, politologiczne, historyczne i socjologiczne. Oficyna Wydawnicza BRANTA Bydgoszcz, Ul. Królowej Jadwigi 18. Autor : Janusz Wrona.

Jest to niezłe studium politbiura partii. Że wymienimy tylko kilka cytatów :

Str 286 : 'Polskie (wg autora) Ugrupowania Polityczne działające w ZSRR' - to wg działacza :

- żydowski Związek Patriotów Polskich
  - żydowska grupa inicjatywna Polskiej PPR
  - żydowskie Centralne Biuro Komunistów Polskich - i tak dalej przez całe opracowanie
- W skrajnie negatywnym charakterze i w postaci zaledwie szczątkowej napisał pan Wrona o AK, Powstaniu Warszawskim oraz Rządzie Polskim na emigracji.

Poza tym poziom tej produkcji odpowiada poziomowi umysłowemu czerwonych reformatorów post-PRL-u.

Podręczniki te a raczej produkcje unijnej diaspory zatwierdziło i dopuściło Ministerstwo Edukacji czy raczej Re-edukacji Narodowej, ale tylko jednej nacji.

MEN posiada swoje ekspozytury m.in. Komitet Badań Naukowych który dotuje hojnie oficjalnie publikowany organ masonerii polskiej 'Ars Regia'. Redaktorem Naczelnym jest obecny Wielki Mistrz oraz historyk UW Tadeusz Cegielski.

Rodzi się także pytanie odnośnie szkolnych komisji egzaminacyjnych które testy te przeprowadzały i których składy osobowe być może wyjaśnia, dlaczego o takich maturach panowała głucha cisza .

BAUMAN NA PRÓBNEJ MATURZE Z POLSKIEGO

26 listopad 2013 www.narodowcy.net

Dzisiaj w wielu szkołach w Polsce uczniowie szkół średnich pisali próbną maturę z języka polskiego. Nie byłoby w tym nic dziwnego, gdyby nie to, że autorem tekstu do ćwiczenia "czytania ze zrozumieniem" był sowiecki agent i członek Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, major Zygmunt Bauman. Arkusz maturalny został przygotowany przez wydawnictwo Operon we współpracy z "Gazetą Wyborczą".

Dr Robert Skobelski, historia PRL, Uniwersytet Zielonogórski

Sądzę, że w nauczaniu dziejów PRL trudno mówić o obiektywizmie – dominuje czarno-biała klisza oraz umacniane współczesnymi podziałami politycznymi interpretacje i stereotypy. Nie dziwi to jednak, gdy się weźmie pod uwagę mnogość kontrowersji i sporów naukowych wokół wielu wydarzeń tamtego okresu, a także fakt, że sporo zagadnień (może poza okresem do 1956 r.) nie doczekało się z różnych powodów rzetelnej analizy i opracowania. Trudno w takiej sytuacji o wyważone oceny, które znalazłyby następnie odbicie w podręcznikach i na lekcjach historii. Ale w przypadku przekazywania wiedzy o PRL występuje również inny ważny, choć niedostrzegany problem – natury bardziej organizacyjnej. Otóż uczestnicząc od wielu lat w kształceniu i dokształcaniu nauczycieli historii, spotykałem się często z opiniami, że w szkole po prostu brakuje czasu na realizację części programu dotyczącej dziejów po 1945 r. (kurs w praktyce kończy się zazwyczaj na czasach stalinowskich i październiku 1956 r.!), bo akurat zbliża się koniec gimnazjum albo liceum i godziny, które miałyby być poświęcone temu okresowi, pochłaniają ogólne przygotowania do egzaminów gimnazjalnych bądź matury. Potwierdza to później wiedza studentów historii; zadowolająca mniej więcej do końca II wojny światowej, cząstkowa i powierzchowna w odniesieniu do późniejszych dekad.

Dr Sylwia Bykowska, historia społeczna PRL, Gdańska Wyższa Szkoła Humanistyczna
Podręczniki szkolne z różnych powodów skupiają się głównie na polityczno-symbolicznych aspektach PRL, na walce z władzą, uwypuklając np. tzw. polskie miesiące: Czerwiec '56, Grudzień '70, Sierpień '80. W ten sposób powstaje czarno-biały obraz powojennej historii Polski, w którym społeczeństwo dzieli się na tych złych – komunistów i tych dobrych – resztę ludzi, którym gremialnie przypisuje się postawę narodowyzwolenczą. Tego typu narracja utrudnia dostrzeżenie realnych bolączek Polaków z tamtego okresu, a przede wszystkim zamazuje złożoność ówczesnych relacji wewnątrz struktury społecznej oraz do dziś odczuwane skutki trwania systemu sowieckiego komunizmu w Polsce, głównie w obszarze uwarunkowań mentalnych.

Ewelina Bolecka, zastępca dyrektora w Zespole Szkół Ogólnokształcących we Wrocławiu
Są nauczyciele, którzy tego nie uczą, ale wielu po prostu nie wyrabia się z materiałem i kończy kurs historii w okolicach II wojny światowej. Program w klasach licealnych jest przeładowany, starcza czasu zaledwie na prezentację poszczególnych faktów i zdarzeń historycznych, a nie na znalezienie w dziejach jakiegoś sensu, logiki, problemów itd. Zauważyłam, że kwestie PRL porusza się raczej na zajęciach z wiedzy o społeczeństwie.

Włodzimierz Paszyński, b. wiceminister edukacji, wiceprezydent m.st. Warszawy

To zależy od nauczyciela. W podręcznikach okres PRL jest uwzględniony, ale z uczeniem o nim jest kłopot, jak ze wszystkim, co było niedawno, wczoraj. Zresztą nie tylko szkoła uczy młodzież, czym była PRL. A jak ma o tym okresie mówić np. bardzo młoda nauczycielka, która też się uczyła o PRL z... książek, filmów, mediów, rozmów z rodzicami?

Prof. John J. Kulczycki, historia PRL, University of Illinois w Chicago

Niestety nie znam stosunków ani programu nauczania w szkołach polskich w Ameryce. Natomiast z wiedzą na temat PRL na uniwersytetach, czym interesuje się garstka studentów, bywa bardzo różnie.

Prof. Antoni Dudek, historia PRL, UJ, IPN

Nie wierzę w pełny obiektywizm ani w pisanie, ani w nauczaniu historii. Można co najwyżej do niego dążyć, ale ze świadomością, że każdy – zarówno badacz, jak i nauczyciel – jest tu w mniejszym lub większym stopniu zakładnikiem wyznawanego systemu wartości oraz osobistych poglądów. W przypadku nauczania szkolnego najczęściej zależy od konkretnego nauczyciela oraz podręcznika, jaki zaleci uczniom

Główny problem polega na tym, że w minionym 20-leciu bardzo wielu nauczycieli unikało w ogóle omawiania na lekcjach epoki PRL, obawiając się związanych z tym kontrowersji.

<http://www.tygodnikprzeglad.pl/czy-polska-szkola-obiektywnie-uczy-o-prl/>

Jak uczyć o komunizmie

Warszawskie Centrum Innowacji
Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń
Instytucja Edukacyjna m. st. Warszawy

4 – 5 grudnia 2009 r.

Biuro Edukacji Publicznej Instytutu Pamięi Narodowej Oddział w Warszawie (OBEP IPN), Dom Spotkań z Historią (DSH), Międzynarodowe Centrum Edukacji o Auschwitz i Holokauście Państwowego Muzeum Auschwitz – Birkenau w Oświęcimiu (MCEAH), Muzeum Historii Żydów Polskich (MHŻP), Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno – Społecznych i Szkoleń (WCIES),

Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma (ŻIH) zapraszają na konferencję edukacyjną dla nauczycieli

ROK HISTORII NAJNOWSZEJ W EDUKACJI - JAK UCZYĆ O KOMUNIZMIE.

Europejski Dzień Pamięci o Sprawiedliwych

Dom Spotkań z Historią, Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, Włoski Instytut Kultury w Warszawie, Muzeum Historii Polski zapraszają doradców metodycznych i nauczycieli na uroczystość Europejskiego Dnia Pamięci o Sprawiedliwych, która odbędzie się 6 marca o g. 19:00, w Muzeum Historii Żydów...

czytaj dalej... <http://www.wcies.edu.pl/>

Ostry spór o nowe lekcje historii w szkołach ponadgimnazjalnych

29 marca 2012

Posłowie PiS, Solidarnej Polski i SLD skrytykowali podczas debaty w Sejmie reformę MEN dotyczącą nauczania historii, która do szkół ponadgimnazjalnych ma wejść 1 września 2012 r. Potrzebne będzie tajne nauczanie - mówili. Zmian bronili posłowie PO i PSL.

Odbywająca się 28 marca późnym wieczorem debata ma związek z protestem głodowym kilku działaczy opozycji z lat 80., którzy prowadzą go od 19 marca w kościele św. Stanisława Kostki w **Krakowie**. Domagają się zawieszenia rozporządzenia MEN w sprawie podstawy programowej nauczania, które - ich zdaniem - ograniczy od września 2012 r. naukę historii. Co zagraża polskiej szkole, że wokół mnożą się protesty w jej obronie? Grupa opozycyjnych weteranów podejmuje strajk głodowy sprzeciwiając się rugowaniu z jej programu lekcji historii. Co się stało w ciągu kilku ostatnich lat, że większość młodych Polaków przestaje rozumieć związek swojego losu z trwałością własnego państwa i poczuciem wspólnoty własnego narodu? - pytał poseł PiS Ryszard Terlecki.

Nauczanie historii w szkołach ponadgimnazjalnych, które zgodnie z nową podstawą programową nauczania będzie obowiązywać w szkołach ponadgimnazjalnych od 1 września 2012 r., to - według Terleckiego - "odrzuć przeszłość", a zaproponowane przez MEN kształcenie ogranicza się jedynie "do rozumienia prostych zdań w internetowych encyklopediach". - Będziemy protestować w Sejmie i na ulicach tak długo aż stanie się możliwa odbudowa polskiej szkoły. Zwycięstwo w tej batalii jest naszym narodowym obowiązkiem - mówił.

Posłowie PiS w dalszych przemówieniach krytykowali poprzedni rząd, w tym obecna na sali była minister edukacji Katarzynę Hall (PO), za to, że wprowadzając reformę programową znacząco ograniczył naukę historii w szkołach ponadgimnazjalnych. Ich zdaniem, nowe lekcje "historii i społeczeństwa", które będą obowiązywać uczniów drugiej i trzeciej klasy w szkole średniej są bezwartościowe. Potrzebne będzie tajne nauczanie - mówili.

Politycy PiS podkreślali, że uczniowie w wieku 15 lat, bo w tym wieku zgodnie z reformą mają uczyć się historii najnowszej, nie są na tyle dojrzały, by móc w pełni rozumieć jej sens. Ponadto utrzymywali, że liczba godzin historii zmniejszy się, a nie jak twierdzi resort edukacji, zwiększy się w szkołach średnich. Często także stawiali zarzut, że resort edukacji utajnił dane osobowe ekspertów, którzy opracowywali i konsultowali podstawę programową. Padało także wiele słów o tym, że brak tradycyjnego kursu historii w szkołach przyniesie "ogromne straty dla tożsamości narodowej". O protestujących w Krakowie mówili, że robią to w "interesie narodowym".

Reformę nauczania historii w szkołach ponadgimnazjalnych skrytykowała też Solidarna Polska i SLD. "Historia przestanie być nauczycielką życia" - alarmowała posłanka SP Marzena Wróbel, dodając, że ta sytuacja jest "groźna dla państwa polskiego".

Z kolei poseł SLD Artur Ostrowski powiedział, że nowe nauczanie historii w szkołach średnich spowoduje, że uczniowie będą mieli wiedzę fragmentaryczną. Oceniał, że zwiększenie lekcji historii w szkołach powinno odbyć się kosztem lekcji religii. Ruch Palikota, reprezentowany przez posła Piotra Pawła Baucia, podkreślił z kolei, że "patriotyzm polega na budowaniu gospodarczej potęgi kraju". "Ksiądz Stanisław Staszic, bardzo ważna osoba historii Polski, a szczególnie polskiej oświaty i gospodarki, zasłynął nie tym, że napisał świetny podręcznik do historii, tylko tym, że założył dwieście szkół zawodowych" - zaznaczył. Dodał, że piętnastoletni uczniowie potrzebują przede wszystkim profesjonalnego doradztwa zawodowego w szkołach, by dobrze mogli określać swoją przyszłość.

Nowej podstawy nauczania bronili posłowie PO i PSL, a także obecna na debacie minister edukacji Krystyna Szumilas, którzy apelowali o rzetelne zapoznanie się z reformą. Tłumaczyli, że liczba godzin historii nie zmniejszy się, a zwiększy.

Mówiła o tym m.in. szefowa MEN podkreślając, że od nowego roku szkolnego uczniowie będą mieć sześć godzin lekcji historii w całym cyklu kształcenia, czyli po dwie godziny w tygodniu w każdej klasie liceum. Zaznaczyła, że lekcje te w postaci przedmiotu "historia i społeczeństwo" będzie dotyczyć obowiązkowo wszystkich uczniów, o ile nie wybiorą klasy o profilu humanistycznym. Przypomniała też, że do tej pory w liceum było pięć godzin historii w cyklu kształcenia na poziomie podstawowym.

- Każdy uczeń będący uczniem liceum ogólnokształcącego przez cały okres nauki będzie uczył się historii - zapewniła Szumilas.

Posłowie PO tłumaczyli też, że słabością starej podstawy programowej było to, że z powodu braku czasu na realizację ostatniego chronologicznie działu historii w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych uczniowie słabo poznawali historię najnowszą. "Czy naprawdę państwo myślicie, że uczenie się historii przez rok to mniej niż kilka miesięcy?" - zwróciła się do posłów PiS i SP posłanka Ligia Krajewska (PO), zaznaczając, że zarzuty posłów krytykujących nowe nauczanie historii są niemerytoryczne.

Według starej podstawy programowej, uczniowie mieli dwa - poza propedeutyką w szkole podstawowej - pełne cykle kształcenia historii: od najdawniejszych dziejów człowieka i starożytności do czasów współczesnych. Raz w gimnazjum i drugi raz w szkołach ponadgimnazjalnych. MEN postanowił to zmienić rozciągając program gimnazjum na pierwszą klasę szkoły ponadgimnazjalnej. Reforma weszła w życie od 1 września 2009 r. i dlatego obecni uczniowie klas trzecich gimnazjum skończą naukę historii na pierwszej wojnie światowej, a od 1 września 2012 r. już jako uczniowie szkół ponadgimnazjalnych będą uczyć się historii Polski i świata po 1918 r.

Po pierwszej klasie szkoły ponadgimnazjalnej, w której wszyscy uczniowie będą mieli historię najnowszą, w drugiej i trzeciej klasie - zgodnie z realizowaną reformą - będą mieli obowiązkowy przedmiot "historia i społeczeństwo", o ile zdecydują się uczęszczać np. do klasy przyrodniczej, politechnicznej lub ekonomicznej. Lekcje te mają pomóc zrozumieć uczniom zainteresowanym naukami ścisłymi "jak ważna jest historyczna ciągłość i jak wiele doświadczeń współczesnych jest zakorzenionych w doświadczeniach poprzednich pokoleń".

Na zajęciach będzie można realizować wątki tematyczne np. "Europa i świat", "Wojna i wojskowość", "Kobieta, mężczyzna, rodzina", "Ojczysty Panteon i ojczyste spory". Dany temat będzie mógł być omówiony we wszystkich epokach historycznych (wątek tematyczny) albo odwrotnie w ramach jednej epoki historycznej będzie można omówić wszystkie tematy (wątek epokowy). Zajęcia "historia i społeczeństwo" powinny objąć przynajmniej cztery wątki (np. cztery wątki tematyczne lub dwa wątki tematyczne i dwa wątki epokowe).

Nowa podstawa programowa nauczania, w tym dotycząca lekcji historii, była - jak podaje MEN - jednym z najszerzej konsultowanych projektów aktów prawnych. Propozycja zmian w tej sprawie trafiła do konsultacji społecznych w 2008 r. Eksperti przeanalizowali ponad 2,5 tys. opinii i uwag oraz ponad 200 recenzji sporządzonych przez fachowców w poszczególnych dziedzinach kształcenia.

Pozytywnie o projekcie - jak poinformowała minister edukacji - wypowiedziały się m.in. Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich, Rada Główna Szkolnictwa Wyższego, Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej, a także Polskie Towarzystwo Historyczne. Reformę krytykują m.in. historycy oraz studenci z Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Niezależne Zrzeszenie Studentów, a także stowarzyszenie "Solidarni 2010". <http://wiadomosci.wp.pl>

Polska. Oświata. Druga Rzeczpospolita.

Po odzyskaniu niepodległości pierwszym zadaniem władz oświat. stało się ujednoczenie systemu szkolnego, tj. określenie jego organizacji, zadań, podstaw ideowych i programów. Proces ten trwał do 1922. Z inicjatywy MWRiOP IV 1919 zwołano Ogólnopol. Zjazd Nauczycielski, który przeszedł do historii p.n. Sejmu Nauczycielskiego; miał on wypowiedzieć się w sprawie zasad przyszłego ustroju szkolnego; mimo dużego zróżnicowania zaprezentowanych koncepcji i stanowisk, ostatecznie zjazd opowiedział się za jednolitą i bezpłatną szkołą powszechną, wprowadzeniem 7-letniego obowiązku szkolnego, powiązaniem ze sobą wszystkich szczebli szkolnictwa, co miało otwierać drogę do wykształcenia wyższego bez względu na pochodzenie, stan majątkowy i typ ukończonej szkoły średniej; wprowadzenie uchwały Sejmu nigdy nie zostały w pełni zrealizowane, ich treść i toczony w toku obrad dyskusje wywarły jednak wpływ na kształt wielu późniejszych inicjatyw oświat., a podjęte problemy niejednokrotnie powracały na łamy prasy pedagogicznej.

Jednym z pierwszych aktów prawnych regulujących sprawę oświaty w odrodzonym państwie był wydany 7 II 1919 dekret *O obowiązku szkolnym*; wprowadzał on obowiązkową 7-letnią szkołę powszechną dla wszystkich dzieci od 7 do 14 roku życia; szkoła miała być bezpłatna, co nakładało na państwo obowiązek zapewnienia dostępu do niej wszystkim dzieciom; jednocześnie dekret zakładał, biorąc pod uwagę rzeczywiste możliwości państwa, stopniową realizację jego postanowień.

U progu niepodległości sytuacja w szkolnictwie powszechnym była zróżnicowana w zależności od regionu; 1922/23 w województwach zachodnich nauczaniem początkowym było objętych 94,7% dzieci, na Śląsku — 86,3%, w Galicji — 76%, w województwach centralnych — 66,2%, we wschodnich — 34,7%; przeważały, szczególnie na wsiach, szkoły z 1 lub 2 nauczycielami, tj. niżej zorganizowane, nie realizujące pełnego programu nauczania.

Mimo znacznego rozwoju szkolnictwa powszechnego (zwłaszcza 1922–29), potrzeby w tym zakresie do końca 20-lecia nie zostały w pełni zaspokojone. Na szczeblu szkolnictwa średniego utrzymało się 8-klasowe gimnazjum, w którym wyodrębniano 2 stopnie — pierwsze 3 klasy o charakterze ogólnokształcącym oraz częściowo ukierunkowane klasy wyższe; matura gimnazjalna otwierała drogę do studiów wyższych. W systemie tym szkoła średnia nie była powiązana ze szkolnictwem powszechnym: do gimnazjum przyjmowano na podstawie egzaminu po 5 klasach szkoły powszechnej, w niektórych gimnazjach otwierano klasy wstępne, przygotowujące do nauki w szkole średniej z pominięciem szkoły powszechnej.

Ze względu na trudności ekon., a także z powodu nacisku kół konserwatywnych, została zachowana możliwość otwierania prywatnych szkół powszechnych; równouprawniono nauczanie domowe z publicznym; zezwolono na otwieranie prywatnych gimnazjów, które po spełnieniu określonych warunków uzyskiwały prawa szkół państwowych.

Obowiązywała odpłatność za naukę, utrzymująca się mimo postulatów posłów, przede wszystkim z lewicy, by kształcenie na wszystkich szczeblach było bezpłatne.

Szkolnictwo wyższe, mimo podporządkowania MWRiOP, miało szeroką autonomię i uprawnienia samorządowe. Status szkół akademickich miały szkoły państw.: 5 uniwersytetów.

(Kraków, Lwów, Poznań, Warszawa, Wilno), 2 politechniki (Warszawa, Lwów), Akad. Medycyny Wet. we Lwowie, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie i Akad. Górniczej w Krakowie, oraz prywatne: ASP w Krakowie, KUL, Wolna Wszechnica Pol. w Warszawie, Wyższa Szkoła Handl. (od 1933 Szkoła Gł. Handl.) w Warszawie. Z czasem liczba szkół wyższych powiększyła się do 25 (1938), z ogólną liczbą studentów 47,7 tys.

Funkcjonowało też wiele wyższych szkół zaw., np. szkoła inżynierska im. A. Wawelberga i S. Rotwanda w Warszawie (zał. 1895), Państw. Szkoła Techn. w Wilnie (zał. 1922), czy wyższe szkoły pedagog. zw. pedagogiami — m.in. w Katowicach, Krakowie, Kielcach.

Odrębnie funkcjonowały wyspecjalizowane działy szkolnictwa, jak szkolnictwo artyst., szkolnictwo wojsk., szkolnictwo specjalne (ogromne zasługi na tym polu położyła M. Grzegorzewska, autorka koncepcji programowej i 1922 organizatorka Państw. Inst. Pedagogiki Specjalnej, kształcącego nauczycieli szkół specjalnych).

Znaczną przebudowę ustroju szkolnego przeprowadzono na mocy ustawy z 1932, uchwalonej z inicjatywy min. wyznań rel. i oświecenia publicznego J. Jędrzejewicza. Reforma (zw. jędrzejewiczowską) utrzymała 7-letni obowiązek szkolny w zakresie szkoły powszechnej, ale zarazem zachowała zróżnicowanie organizacyjne i programowe tych szkół (szkoły powszechne I, II i III stopnia, tj. 4-, 6- i 7-klasowe).

Ustawa uporządkowała sytuację i podniosła rangę szkolnictwa zawodowego. Dla młodzieży pracującej wprowadzono obowiązek dokończenia się w 3-letnich szkołach opartych na I i III stopniu szkoły powszechnej. Niższe szkoły zaw., o charakterze praktycznym, były oparte na I stopniu szkoły powszechnej; gimnazja zaw. odpowiadały gimnazjom ogólnokształcącym, licea zaw. uprawniały do dalszych studiów w wyższych szkołach technicznych.

Uchwalona 15 III 1933 odrębna ustawa o szkołach wyższych ograniczyła ich autonomię, zwiększając uprawnienia ministra, który zyskał prawo tworzenia i likwidowania katedr oraz wydziałów, zatwierdzania (lub nie) rektorów; została wzmocniona w uczelniach władza rektora, ograniczona pozycja senatów akademickich; w rezultacie zlikwidowano (m.in. z powodów polit.) 52 katedry.

W latach 20. w programach wychowawczych dominował kierunek nar., propagowany przez pedagogów związanych z Nar. Demokracją (L. Zarzecki, L. Jaksza-Bykowski i in.); w wychowaniu nar. kładziono nacisk na patriotyzm, wierność tradycji, postawę rel. młodzieży. Po przewrocie majowym 1926, pod wpływem ideologii obozu rządowego lansującego hasło uzdrowienia stosunków wewn. i wzmocnienia roli państwa, ukształtował się program tzw. wychowania państw., sformułowany przez min. S. Czerwińskiego w ogłoszonym 1929 na Kongresie Pedagog. przemówieniu *O ideał wychowawczy szkoły polskiej*. Kierunek wychowania państw. kładł nacisk na wiązanie pracy dydaktycznej z oddziaływaniem wychowawczym w duchu poszanowania państwa, oddania dla jego rozwoju, kształtowania poczucia odpowiedzialności obywatelskiej niezależnie od przynależności do grup narodowych. Ideę wychowania państw. jako pełnego systemu wychowawczego rozwinął A. Skwarczyński; problematykę tę podejmowali w swych pracach teoret. także K. Sośnicki i Z. Mysłakowski. Koncepcja ta, w praktyce spłycona, spotkała się z krytyką z wielu stron. W opozycji do niej pozostała lewica, która widziała w niej próbę podporządkowania sobie społeczeństwa przez obóz rządzący.

Szkolnictwo mniejszości nar. rozwijało się w II RP dość równomiernie, zaspokajając na ogół potrzeb i aspiracje oświatowe poszczególnych grup. Mniejszość ukr. miała 1929/30 790 szkół powszechnych z ukr. językiem nauczania (w tym 33 prywatne) i 2336 szkół utrakwistycznych (z językiem pol. i ukr.); w pierwszych uczyło się ok. 93 tys. uczniów, w drugich — 232 tys. uczniów; liczby te powiększyły się w ciągu następnych lat, ze stałą przewagą szkół utrakwistycznych;

na poziomie szkolnictwa średniego działały 24 gimnazja z językiem ukr. (w tym 19 prywatnych) i 2 państw. gimnazja utrakwistyczne; funkcjonowało 5 ukr. szkół zaw. oraz 1 seminarium nauczycielskie; starania Ukraińców o powołanie uniwersytetu we Lwowie nie dały rezultatu.

Mniejszość żydowska nie była traktowana jako mniejszość nar., ale wyznaniowa; wśród szkół żydowskich przeważały szkoły prywatne, o zróżnicowanym charakterze, zarówno na poziomie nauczania powszechnego, jak i średniego; językami nauczania były: jidysz, hebrajskiego i pol.; w szkołach średnich przeważał wykładowy język pol. Mniejszość białoruskiej rozporządzała 1929/30 26 szkołami powszechnymi; z językiem białoruskim, 51 szkołami utrakwistycznymi i 3 gimnazjami, 1937/38 pozostało 5 szkół utrakwistycznych i 1 gimnazjum. Podobnie układała się sytuacja szkolnictwa innych mniejszości nar., z wyjątkiem mniejszości niem., której potrzeby nauczania we własnym języku były zaspokajane zarówno przez szkolnictwo państw., jak prywatne (1934/35 394 szkoły powszechne, w 203 szkołach klasy równoległe niem. i pol., 15 gimnazjów, w tym 2 państw.).

Polskie szkolnictwo rozwijało się także, choć w niezwykle trudnych warunkach, na terenie Prus Wschodnich, Pomorza Zachodniego, na Śląsku i w Wolnym Mieście Gdańsku. Siłami społ. tworzono tam szkoły powszechne, ochronki, powstawały też szkoły średnie (pol. gimnazja w Bytomiu, Kwidzynie, Gdańsku). W skupiskach pol. na Śląsku Cieszyńskim rozwijało działalność Polskie Gimnazjum Realne w Orłowej.

W okresie międzywojennym rozwijał się ruch nauczycielski; działały liczne związki i stowarzyszenia nauczycielskie, wśród nich największy Związek Nauczycielstwa Pol. (ZNP), powstały 1930 z połączenia Związku Pol. Nauczycielstwa Szkół Powszechnych i Związku Zaw. Nauczycieli Pol. Szkół Średnich; nauczyciele szkół średnich i profesorowie szkół wyższych skupiali się w Tow. Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych; ponadto działały chrześc. związki zaw. oraz skupiające nauczycieli należących do mniejszości narodowych. Forum demokr. działaczy oświat. stało się po 1932 Towarzystwo Oświaty Demokratycznej „Nowe Tory”.

Inicjatywy nauczycielskie przejawiały się m.in. w podejmowaniu eksperymentów pedagogicznych; były one inspirowane przez rozwijające się na Zachodzie nowe koncepcje dydaktyczne, bądź też stanowiły własne próby innowacji dydaktycznych i wychowawczych. W dziedzinie oświaty pozaszkolnej nadal pozostawały aktywne organizacje powstałe przed 1914 (TCL, TSL, Pol. Macierz Szkolna); zajmowały się m.in. zwalczaniem analfabetyzmu, prowadziły kursy, czytelnie, działalność odczytową, domy lud. i świetlice. Z inicjatywy I. Daszyńskiego powołano Towarzystwo Uniwersytetu Robotniczego (1923–39). Potrzeby kult.-oświat. wsi zaspokajały uniwersytety lud., organizowane na wzór duńskich uniwersytetów typu gruotvigowskiego (kilkumiesięczne kursy internatowe o programie obejmującym problemy kultury ogólnej oraz zagadnienia społ. związane z życiem i rozwojem wsi; miały na celu ogólny rozwój i formowanie osobowości społ. słuchaczy). Działały też towarzystwa oświat.-kult. skupiające członków mniejszości narodowych. Na okres 20-lecia międzywojennego przypada rozwój teorii oświaty dorosłych (pol. szkoła pedagogiki społ. H. Radlińskiej) oraz instytucji kształcących profesjonalne kadry w tej dziedzinie.

Na podstawie: <http://encyklopedia.pwn.pl>

Druga Rzeczpospolita w liczbach, to przede wszystkim:

388 tys. km kwadratowych: tyle wynosiła powierzchnia Polski międzywojennej

27 milionów mieszkańców, - te dane pochodzą ze spisu z roku 1921, w roku 1938 liczba obywateli państwa polskiego wzrosła do ok. 35 milionów (czyli o ok. 3 miliony mniej niż obecnie)

- w 1921 r. Ludność wiejska stanowiła 75,5% ogółu ludności, odsetek ten stopniowo spadł i w roku 1938 wynosił 70%
- w 1921 r. Odsetek analfabetów wynosił aż 33%. Należy jednak zaznaczyć, że występowały w tej kwestii duże różnice między regionami: na ziemiach dawnego zaboru pruskiego na skutek masowej scholaryzacji analfabetyzm praktycznie został zlikwidowany, natomiast na słabo zaludnionych i ubogich wschodnich obszarach II RP wskaźnik analfabetyzmu był bardzo wysoki.
- W ciągu dwudziestolecia międzywojennego dokonał się jednak w II RP dość znaczny postęp w tej dziedzinie: w 1939 r. odsetek analfabetów spadł od 15%
- większość obywateli stanowili katolicy obrządku łacińskiego: 62%, grekokatolicy - 12%, 11% - osoby wyznania mojżeszowego. Przewaga katolików nie była taka znaczna jak obecnie: jednak w konstytucji II RP, mimo zagwarantowanej wolności sumienia dla wszystkich obywateli pojawił się zapis o dominującej roli religii katolickiej
- osoby o narodowości polskiej stanowiły 69,2%, 15 -16% - ukraińskiej, 4 - 6% białoruskiej, na którym zamieszkiwało 27 milionów osób (według spisu z 1921 r), z czego 69,2% podało narodowość polską. Spośród mniejszości narodowych najliczniejsi byli Ukraińcy: 15 - 16% ogółu mieszkańców. Kolejną co liczebności mniejszość stanowili Żydzi: 8 - 10%. Białorusini stanowili 4-5%, a Niemcy: 2-3%. Mniejszości narodowe w II RP były silnie zróżnicowane pod względem ekonomicznym i kulturowym

W województwach położonych we wschodniej części kraju (tj. stanisławowskim, wołyńskim, tarnopolskim i nowogrodzkim oraz poleskim) Polacy stanowili łącznie wg oficjalnych danych statystycznych 37,9 % ogółu ludności. Należy jednak pamiętać że ta liczba może być zawyżona: mieszkańcy tamtych terenów nie posiadali tożsamości narodowej i na pytania komisarzy dokonujących spisu odpowiadali "ja tutejszy/-a").

Brak jednoznacznej odpowiedzi sprawiał, że ludzie ci, sami o tym nie wiedząc byli klasyfikowani jako Polacy. Część Polaków znalazła się również poza granicami Polski: na wschodnich obszarach ówczesnych Niemiec (wśród których znalazły się Górny Śląsk i Pomorze z Gdańskiem) znalazło się wówczas około miliona Polaków. Duże skupiska ludności polskiej zamieszkiwały również Zaolzie (część Śląska Cieszyńskiego leżąca na południe do rzeki Olzy), które należało wówczas do Czechosłowacji.

Jak już wspomniano Ukraińcy stanowili największą spośród mniejszości narodowych. Szczególnie liczne skupiska ludności ukraińskiej znajdowały się w południowo-wschodniej, części kraju .

Ok. 87 -88% spośród ludności ukraińskiej stanowili chłopci i robotnicy rolni. Wschodnie tereny kraju, które zamieszkiwali należały do najbardziej zacofanych i ubogich obszarów nie tylko w Polsce, ale także w Europie. Gospodarstwa rolne były niewielkie, pozbawione usprawnień technicznych, a wysokie wskaźniki analfabetyzmu utrudniały modernizację. Co więcej słaby rozwój przemysłu we wschodniej części Rzeczypospolitej przyczyniał się do przeludnienia na wsi, nie było dobrze prosperujących miast do których małopolscy chłopci mogliby wyemigrować w poszukiwaniu pracy. Pod względem gospodarczym Ukraińcy znajdowali się zatem w bardzo niekorzystnym położeniu, mimo wysiłków nielicznej inteligencji, dążącej do rozbudowy ruchu spółdzielczego i ogólnego polepszenia sytuacji gospodarczej i kulturalnej ludności ukraińskiej.

Na podziały etniczne na ziemiach wschodnich nakładały się podziały klasowe: Ukraińcy przeważali wśród chłopów, podczas gdy warstwa ziemiańska była niemal wyłącznie polska. Kontrast pomiędzy poziomem życia Polaków i Ukraińców w połączeniu z propagandą prowadzoną przez Związek Radziecki z jednej strony i działalnością ukraińskich organizacji nacjonalistycznych z drugiej

podsycał dodatkowo konflikt polsko -ukraiński, który szczególnie przybrał na sile w roku 1933, kiedy to minister spraw wewnętrznych Bronisław Piernacki został zamordowany przez ukraińskich nacjonalistów. Polityka państwa polskiego względem Ukraińców była niejednoznaczna: od projektów federacji wysuwanych przez Piłsudskiego po postulaty polonizacji propagowane przez Romana Dmowskiego.

Druga pod względem liczebności mniejszość etniczna - Żydzi, była rozproszona w miastach i miasteczkach po całym kraju. Żydzi zajmowali się głównie handlem: prowadząc niewielkie sklepy lub zajmując się pośrednictwem, część z nich dochodziła do znacznych majątków; żydowskaburżuazja dominowała w włókiennictwie oraz w branży spożywczej.

Część Żydów dążyła do asymilacji z Polakami; większość jednak tworzyła zamkniętą społeczność religijną. Mniejszość żydowska była stosunkowo dobrze wykształcona i zamożna; twórcy pochodzenia żydowskiego mają swój znaczący wkład od polskiej literatury tamtego okresu: wspomnieć należy Juliana Tuwima, Brunona Schulza czy pochodzącego ze spolonizowanej żydowskiej rodziny Bolesława Leśmiana co wznagało ataki ze strony polskich nacjonalistów.

Ówczesna Młodzież Wszechpolska nawoływała do bojkotu żydowskich sklepów bądź do ograniczenia liczby żydowskich studentów lub organizowała antysemitki zamieszki. stanowili Białorusini. Kolejną co do wielkości mniejszość narodową stanowili Białorusini: ich położenie było pod wieloma względami podobne do położenia Ukraińców: zamieszkiwali w zwartych skupiskach północno - wschodnią część kraju, niski poziom gospodarczy i kulturalny, przewaga warstwy chłopskiej. Białorusini nie byli do końca uświadomieni narodowo, uważali się przede wszystkim za "tutejszych" . Podobnie jak w przypadku Ukraińców różnice narodowe nakładały się na klasowe: białoruscy chłopci i "polskie pany".

Co się tyczy mniejszości niemieckiej, to jej przedstawiciele skupiali się głównie na Pomorzu, Górnym Śląsku i w Wielkopolsce, a także w nieco mniejszych ilościach w Polsce centralnej, Galicji i na Wołyniu.

Przedstawiciele tej mniejszości można było spotkać wśród wszystkich warstw społecznych: chłopów, ziemiaństwa czy burżuazji. Mniejszość niemiecka była dość zamożna: gospodarstwa rolne należące do niemieckich chłopów osiągały 50-100 ha, ponad 85% ogólnej powierzchni ziem uprawnych z terenu Górnego Śląska, Pomorza i Wielkopolski należało do niemieckich właścicieli ziemskich, wreszcie Niemcy dominowali wśród właścicieli kopalń i fabryk w województwie śląskim.

Dobrze wykształcona i zamożna o wykształconym poczuciu odrębności narodowej i wysokim poziomie kultury mniejszość niemiecka często przejawiała nastroje antypolskie dążąc do przyłączenia do Republiki Weimarskiej / III Rzeszy. Programy przyłączenia do kraju macierzystego głoszone nie tylko przez mniejszości zamieszkujące tereny przygraniczne nazywane są programami irredenty.

Polska jako sygnatariusz traktatu wersalskiego była zobowiązana do ochrony prawnej mniejszości narodowych. Na mocy art. 93 traktatu wersalskiego 28 czerwca 1919 r.

Polska wraz ze Stanami Zjednoczonymi, Wielką Brytanią, Francją, Włochami i Japonią podpisała traktat o ochronie mniejszości narodowych, który określał zakres praw mniejszości narodowych i obowiązków Polski wobec ich przedstawicieli. Podobne traktaty zostały podpisane przez Czechosłowację, Grecję, Rumunię, Austrię, Jugosławię, Bułgarię, Węgry, Turcję oraz, nieco później, Niemcy Porozumienie w kwestii mniejszości narodowych zawarte przez Polskę miało charakter jednostronny i stanowiło rodzaj zobowiązania przed ówczesnymi mocarstwami. Sprawa mniejszości narodowych w państwie takim jak II Rzeczpospolita stanowiła trudne wyzwanie: istniały tereny, na których ludność "tutejsza" dopiero wkraczała w proces narodotwórczy. Z drugiej strony w ówczesnej RP wielu obszarów było mieszanych etnicznie. rozdarta między separatystycznymi dążeniami organizacji nacjonalistycznych z różnych mniejszości narodowych i hasłami nacjonalistycznymi propagowanymi przez endecję, a także polityką państw ościennych (Niemcy, ZSRR) podsycających antypolskie nastroje wśród Niemców, Ukraińców i Białorusinów, ostatecznie w 1934 wypowiedziała traktat o ochronie mniejszości narodowych.

<http://www.bryk.pl/wypracowania>

<http://wiadomosci.onet.pl> 27 kwietnia 2013.

Prawda o brytyjskich szkołach

Gdy myślimy o brytyjskiej oświacie, przychodzą nam do głowy sławne szkoły i uczelnie, których tradycje sięgają czasów średniowiecza: Oxford, Cambridge, Eton czy Harrow, do których i dziś ściągają uczniowie i studenci z całego świata. Z drugiej strony media donoszą, iż brytyjski system edukacji nie cieszy się dobrą opinią. Wielka Brytania bardzo odstaje pod tym względem od państw wiodących w rankingu. Wyniki naboru czterolatek do szkół ogłoszone. Jedni rodzice odetchnęli z ulgą, inni właśnie zaczęli się martwić. Wybór szkoły jest jedną z ważniejszych decyzji, jakie muszą podjąć obcokrajowcy osiedlający się w UK. Dlaczego?

W ostatnich latach brytyjski system edukacji nie cieszy się dobrą opinią. W niektórych przypadkach szkoły państwowe dorównują poziomem dobrym szkołom prywatnym, jednak często zdarza się, że szkoły w podmiejskich zaniedbanych dzielnicach mają dużo gorsze wyniki w nauczaniu i nie dysponują wystarczającą bazą dydaktyczną. Badania potwierdzają, że najgorzej wypada kształcenie w dziedzinie nauk przyrodniczych i matematyki. Duże problemy sprawia także wysoki poziom analfabetyzmu. W Wielkiej Brytanii standardy edukacji są dużo gorsze od innych rozwiniętych krajów.

W 2009 r. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) przeprowadziła Programme for International Student Assessment (PISA - Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów), w którym Wielka Brytania wypadła na 25 miejscu pod względem umiejętności czytania (Polska na 15), w naukach przyrodniczych na 16 miejscu (Polska na 28), w matematyce zaś na 28 miejscu (Polska na 25). W programie wzięły udział 74 państwa. Niepokoić może fakt, że poziom nauczania spada - ponad 25% absolwentów szkół średnich nie osiąga wystarczających wyników z egzaminów A-level, uprawniających do wstępu na wyższe uczelnie. - Widać też w Anglii dwa bieguny: rewelacyjne szkoły prywatne i uczelnie z tradycjami, a po drugiej stronie nie najlepsze placówki kształcące na poziomie gimnazjalno-licealnym - podsumowuje Rafał Uzar, Brytyjczyk, lingwista, dziennikarz, wykładowca SWPS w Warszawie, absolwent uczelni polskiej i angielskiej.

Public school, znaczy szkoła prywatna

J.K. Rowling miała na czym się wzorować, tworząc Hogwart, szkołę Harrego Pottera. Charterhouse, Eton, Harrow, Roedean - to angielska duma. Szkoły, których ukończenie gwarantuje dobry start w życiu młodego człowieka. Podobnie Rugby, Westminster czy Winchester. Są one cechą charakterystyczną brytyjskiego systemu oświaty. Znane na całym świecie ze swojego wysokiego poziomu kształcenia.

Mimo że są to szkoły prywatne, nie koncentrują się na zyskach finansowych, co umożliwia podjęcie nauki uczniom z różnych środowisk. Teoretycznie w większości prywatnych szkół obowiązuje taki sam program, jak w szkołach państwowych. Jednak absolwenci placówek prywatnych mają dziewięciokrotnie większe prawdopodobieństwo osiągnięcia 100 proc. dobrych odpowiedzi w testach zewnętrznych niż uczniowie pozostałych placówek.

Uczeń szkoły prywatnej ma też czterokrotnie większe szanse dostać się na uniwersytet niż uczeń szkoły państwowej. Z niektórych prywatnych szkół na uniwersytet dostaje się 100% uczniów, a wg badań, połowa studentów w Oksfordzie i Cambridge uczyła się w szkołach niepublicznych.

W Anglii i Walii znajduje się około 2 300 prywatnych szkół, w Szkocji - 150, natomiast w Irlandii Północnej - 15. Około 7 proc. dzieci w wieku szkolnym uczęszcza do prywatnych placówek. Przyjmują one uczniów w wieku od 2 do 19 lat i mogą być zarówno szkołami z internatem (do nich przyjmuje się dzieci powyżej 5 r.ż.), jak i placówkami dziennymi. Prywatne szkoły odpowiadają także na potrzebę edukacji specjalnej oraz kształcą dzieci szczególnie uzdolnione (np. w dziedzinie muzyki, sztuki, tańca, czy teatru). Semestr nauki w szkole dziennej to minimum 900 funtów. W szkole z internatem - 3 700. Przyjęcie do wielu szkół odbywa się na podstawie egzaminu (np. CEE), referencji lub rozmowy kwalifikacyjnej. Uwaga, pułapka! Nie zawsze szkoła prywatna oznacza "rewelacyjna".

W ostatnich latach obserwuje się szybki rozwój sektora edukacji niepublicznej, co może prowadzić do pogorszenia standardów. Niektóre szkoły przyjmują zbyt wielu uczniów, tym samym obniżając jakość nauczania.

Na plus

Mundurki w rozmiarze "4-5 lat", malutkie teczki ze szkolnym emblematem - polscy rodzice, mając w pamięci swoje doświadczenia z początkami edukacji, niepokoją się, jak ich maluchy poradzą sobie ze szkolną dyscypliną i oczekiwaniami nauczycieli. - Ja zaczynałam jako 7-latka. Czy mój 4-latek usiedzi z długopisem w ręku przez 45 minut? - pyta zaniepokojona Marzena Więckowska, której synek właśnie dostał się do Primary School w Swanscombe.

- To po prostu kontynuacja przedszkolnej edukacji.

Czego nie nauczy brytyjska szkoła?

Są też jednak poważne minusy.

W polskiej szkole uczeń poznaje dzieje ludzkości od czasów starożytnych po współczesność. W angielskiej skupia się, np. na panowaniu Tudorów, albo poznaje wyrywkowo historię II wojny światowej.

Podobnie z geografią: wiedza tylko o Namibii, zamiast o całej Afryce. To nie przypadek, że kultowa bohaterka książki "Dziennik Bridget Jones", pracująca w mediach absolwentka uniwersytetu, ma kłopoty z określeniem... gdzie leżą Niemcy.

Wojciech Poza krytykuje też liczbę sprawdzianów, jakimi Brytyjczycy obciążają młodzież. Samo GCSE to 10 egzaminów, które uczniowie muszą zdać w ciągu kilku tygodni. - To duży stres dla dzieci. Czy na pewno potrzebny? - powątpiewa chemik. I porusza też problem braku wsparcia rodziców. - Mam wrażenie, że Polakom bardziej zależy na edukacji dzieci. Nieważne, z jakiej grupy społecznej pochodzisz, rodzice zwykle się cieszą, gdy chcesz się uczyć i rozwijać. W Anglii obserwuję, że "akademickie ambicje" dzieci z kręgów working class, nie są mile widziane. Anna Gucwa-Glińska zwraca uwagę na brak prac domowych. - To powoduje, że dziecko nie ma szans wyrobić sobie nawyku regularnej pracy. A będzie mu on potrzebny w dalszej edukacji.

(...) Anna Dobiecka/goniec.com fragment

Źródło:

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia. Załącznik nr 1. Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum. Dz.U. z 2017 r., poz. 59, 949 i 2203

Historia Liceum/technikum Wstęp

Zbiorowa pamięć przechowuje obraz dziejów. Nasza rodzima pamięć formuje się od ponad tysiąca lat. Ta, która obejmuje dzieje powszechne, liczy tysiąclecia. Szkoła powinna zadbać o to, aby uczeń nie pogubił się w gąszczu szczegółów, ale poznając najważniejsze z nich, potrafił wyjaśnić rządzące przeszłością reguły: polityczne, społeczne, gospodarcze, religijne i kulturowe. Takie podejście do wykładu dziejów w założeniu ma pomóc uczniowi w zrozumieniu mechanizmów współczesności. Chodzi również o to, aby uczeń w dorosłym życiu świadomie i odpowiedzialnie współtworzył europejską wspólnotę wartości z nadrzędną, szczególnie bliską nam, Polakom, ideą wolności. Wolności, która w ostatnich stuleciach wyrażała się w dążeniu do odzyskania niepodległości i utrzymania państwowej suwerenności.

Edukacja historyczna pełni ważne cele wychowawcze. Umożliwia w szczególności:

1. pogłębianie wiedzy o ważnych wydarzeniach z dziejów narodu polskiego i dziejów powszechnych, by móc krytycznie odnosić się do przeszłości, lepiej rozumieć teraźniejszość i odpowiedzialnie budować przyszłość;
2. wzmacnianie poczucia miłości do Ojczyzny przez szacunek i przywiązanie do tradycji i historii własnego narodu oraz jego osiągnięć, kultury i języka ojczystego;
3. kształtowanie więzi z krajem ojczystym, świadomości obywatelskiej, postawy szacunku i odpowiedzialności za własne państwo; utrwalanie poczucia godności i dumy narodowej; budowanie szacunku dla innych ludzi oraz dokonań innych narodów i państw;
4. kształtowanie szacunku dla dziedzictwa narodowego; wyrabianie poczucia troski o pamiętki i zabytki historyczne;

5. rozbudzanie zainteresowań własną przeszłością, przeszłością swojej rodziny oraz historią lokalną i regionalną;
6. rozwijanie myślenia historycznego oraz wrażliwości moralnej i estetycznej;
7. kształtowanie zdolności humanistycznych, sprawności językowej, umiejętności samodzielnego poszukiwania wiedzy i korzystania z różnorodnych źródeł informacji, krytycznego formułowania i wypowiedzania własnych opinii.

W szkole podstawowej uczeń poznawał przede wszystkim dzieje ojczyste. W podstawie programowej dla szkół ponadpodstawowych historia państwa i narodu została znacznie mocniej wpisana w historię powszechną, choć nadal, co oczywiste, wątek dziejów ojczystych pozostaje najważniejszy.

Zakres podstawowy i rozszerzony

Cele kształcenia – wymagania ogólne

1. Chronologia historyczna. Uczeń:
  1. porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych;
  2. dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych i cywilizacyjnych.
2. Analiza i interpretacja historyczna. Uczeń:
  1. analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
  2. rozpoznaje rodzaje źródeł, ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego;
  3. dostrzega mnogość perspektyw badawczych oraz różnorakie interpretacje historii i ich przyczyny;
  4. ugruntowuje potrzebę poznawania przeszłości dla rozumienia współczesnych mechanizmów społecznych i kulturowych.
3. Tworzenie narracji historycznej. Uczeń:
  1. tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym, jak i problemowym;
  2. dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;
  3. dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje informacje pozyskane z

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

1. Historia jako nauka. Uczeń:
  1. definiuje podstawowe pojęcia (prehistoria, historia, historiografia, źródło historyczne);
  2. rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych;
  3. przedstawia periodyzację dziejów powszechnych i ojczystych.
2. Pradzieje i historia starożytnego Wschodu. Uczeń:
  1. wyjaśnia zagadnienie rewolucji neolitycznej;
  2. porównuje uwarunkowania geograficzne rozwoju cywilizacji na Bliskim i Dalekim Wschodzie;
  3. charakteryzuje organizację państw i strukturę społeczeństw w cywilizacjach starożytnego Bliskiego Wschodu;
  4. rozpoznaje najważniejsze osiągnięcia kulturowe starożytnych cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu;
  5. **charakteryzuje wierzenia ludów tworzących cywilizacje starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu, z uwzględnieniem judaizmu.**

3. Świat starożytnych Greków. Uczeń:
  1. charakteryzuje geograficzne warunki ukształtowania się cywilizacji greckiej;
  2. porównuje organizację społeczeństwa Aten i Sparty oraz formy ustrojowe greckich polis;
  3. **opisuje różne formy ekspansji w świecie greckim (kolonizację grecką i fenicką, wojny grecko-perskie i ekspansję Aleksandra Macedońskiego);**
  4. charakteryzuje religię starożytnych Greków
  5. rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Greków
4. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu. Uczeń:
  1. charakteryzuje przemiany ustrojowe i społeczne (w tym problem niewolnictwa) w państwie rzymskim doby republiki oraz cesarstwa, **z uwzględnieniem roli Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta ???**
  2. omawia charakter ekspansji rzymskiej i wyjaśnia ideę imperium rzymskiego
  3. charakteryzuje wierzenia religijne starożytnych Rzymian;
  4. wyjaśnia genezę chrześcijaństwa i zmiany sytuacji chrześcijan w państwie rzymskim;
  5. wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku państwa rzymskiego;
  6. **rozpoznaje osiągnięcia kulturowe starożytnych Rzymian**
5. Bizancjum i świat islamu. Uczeń:
  1. lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i charakteryzuje jego osiągnięcia w zakresie kultury;
  2. **wyjaśnia genezę islamu i charakteryzuje główne zasady tej religii ???**
  3. **przedstawia główne kierunki ekspansji arabskiej;**
  4. **opisuje charakterystyczne cechy kultury arabskiej i rozpoznaje jej najważniejsze osiągnięcia**
6. Europa wczesnego średniowiecza. Uczeń:
  1. opisuje zasięg terytorialny, organizację władzy, gospodarkę i kulturę państwa Franków, ze szczególnym uwzględnieniem polityki Karola Wielkiego;
  2. charakteryzuje ideę cesarstwa karolińskiego i porównuje ją z ideą cesarstwa Ottonów;
  3. opisuje proces tworzenia się państw w Europie, z uwzględnieniem ich chrystianizacji.
7. Europa w okresie krucjat. Uczeń:
  1. wyjaśnia ideowe i polityczne przyczyny, a także charakter rywalizacji papieża z cesarstwem o zwierzchnictwo nad średniowieczną Europą;
  2. charakteryzuje polityczne, społeczno-gospodarcze i religijne uwarunkowania wypraw krzyżowych do Ziemi Świętej i rekonkwisty oraz przedstawia ich skutki.
8. Gospodarcze i społeczne realia średniowiecznej Europy. Uczeń:
  1. charakteryzuje funkcjonowanie władzy, struktur społecznych i gospodarki w systemie feudalnym;
  2. opisuje charakterystyczne przejawy ożywienia społeczno-gospodarczego w Europie XI–XIII w.;
  3. charakteryzuje realia życia codziennego w średniowiecznym mieście i wsi.
9. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń:
  1. wyjaśnia uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji, z uwzględnieniem roli Mieszka I i Bolesława Chrobrego;
  2. opisuje zmiany terytorialne państwa polskiego w X–XII w.;
  3. rozpoznaje tendencje centralistyczne i decentralistyczne w życiu politycznym państwa polskiego w X–XII w.;

4. zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w X–XII w.
10. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Uczeń:
1. wyjaśnia przyczyny polityczne i społeczno-gospodarcze oraz następstwa rozbicia dzielnicowego;
  2. przedstawia nowe zagrożenia zewnętrzne (Marchia Brandenburska, Zakon Krzyżacki, Mongołowie);
  3. opisuje przemiany społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich oraz ocenia społeczno-kulturowe skutki kolonizacji na prawie niemieckim;
  4. charakteryzuje proces przezwyciężenia rozbicia politycznego ziem polskich, ze wskazaniem na rolę władców i Kościoła;
  5. zestawia najważniejsze wydarzenia z okresu rozbicia dzielnicowego i dziejów Europy.
11. Europa późnego średniowiecza. Uczeń:
1. charakteryzuje przemiany społeczne i gospodarcze w Europie w późnym średniowieczu;
  2. opisuje zmiany na mapie politycznej Europy w XIV–XV w.;
  3. charakteryzuje następstwa upadku cesarstwa bizantyjskiego i ekspansji tureckiej dla Europy
12. Polska w XIV–XV w. Uczeń:
1. opisuje proces zjednoczeniowy i rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV–XV w.;
  2. charakteryzuje rozwój monarchii stanowej w Polsce, uwzględniając strukturę społeczeństwa polskiego w późnym średniowieczu i rozwój przywilejów szlacheckich;
  3. wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgrami i Litwą w XIV–XV w.;
  4. charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej;
  5. zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy w XIV–XV w.
13. Kultura średniowiecza. Uczeń:
1. wyjaśnia uniwersalny charakter kultury średniowiecza, wskazując na wyjątkową rolę chrześcijaństwa;
  2. rozpoznaje dokonania okresu średniowiecza w dziedzinie kultury, z uwzględnieniem dorobku polskiego średniowiecza;
  3. określa znaczenie chrześcijaństwa w obrządku łacińskim dla rozwoju kultury polskiej;
  4. charakteryzuje sztukę romańską i gotycką.
14. Odkrycia geograficzne i europejski kolonializm doby nowożytnej. Uczeń:
1. charakteryzuje przyczyny i przebieg wypraw odkrywczych;
  2. opisuje udział poszczególnych państw europejskich w podziale Nowego Świata w XVI–XVIII w.;
  3. wyjaśnia wpływ wielkich odkryć geograficznych na społeczeństwo, gospodarkę i kulturę Europy oraz obszarów pozaeuropejskich.
15. Czasy renesansu. Uczeń:
1. wyjaśnia główne prądy ideowe epoki;
  2. rozpoznaje dokonania twórców renesansowych w dziedzinie kultury;
  3. charakteryzuje sztukę renesansową.

16.Reformacja i jej skutki. Uczeń:

1. wyjaśnia religijne, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturowe uwarunkowania i następstwa reformacji, opisując jej główne nurty i postaci;
2. wyjaśnia rolę soboru trydenckiego i opisuje różne aspekty reformy Kościoła katolickiego;
3. opisuje mapę polityczną i wyznaniową Europy w XVI w.

17.Europa w XVI–XVII w. Uczeń:

1. przedstawia drogę do nowego modelu monarchii europejskich w epoce nowożytnej, z uwzględnieniem charakterystyki i oceny absolutyzmu francuskiego;
2. charakteryzuje konflikty polityczne w Europie, z uwzględnieniem ekspansji tureckiej i charakteru wojny trzydziestoletniej;
3. wyjaśnia genezę i opisuje następstwa rewolucji angielskich;
4. opisuje przemiany w kulturze europejskiej w XVII w.

18.Państwo polsko-litewskie w czasach ostatnich Jagiellonów. Uczeń:

1. opisuje zmiany terytorialne państwa polsko-litewskiego i charakteryzuje jego stosunki z sąsiadami w XVI w.;
2. wyjaśnia funkcjonowanie najważniejszych instytucji życia politycznego w XVI-wiecznej Polsce i ocenia funkcjonowanie demokracji szlacheckiej;
3. omawia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego (gospodarka folwarczno-pańszczyźniana) na tle europejskim;
4. przedstawia sytuację wyznaniową na ziemiach państwa polsko-litewskiego w XVI w.

19.Powstanie Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:

1. wyjaśnia przyczyny, okoliczności i następstwa zawarcia unii realnej pomiędzy Koroną a Litwą;
2. charakteryzuje ustrój Rzeczypospolitej Obojga Narodów w świetle postanowień unii lubelskiej;
3. opisuje strukturę terytorialną i ludnościową Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
4. wyjaśnia prawne i kulturowe podstawy tolerancji religijnej na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVI w.

20.Pierwsze wolne elekcje i ich następstwa. Uczeń:

1. opisuje okoliczności, zasady, przebieg i następstwa pierwszych wolnych elekcji;
2. charakteryzuje działania Stefana Batorego w zakresie polityki wewnętrznej i zagranicznej;
3. zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów państwa polsko-litewskiego w XVI w. z wydarzeniami europejskimi.

21.Renesans w Polsce. Uczeń:

1. ocenia dorobek polskiej myśli politycznej doby renesansu;
2. rozpoznaje dokonania twórców polskiego odrodzenia w dziedzinie kultury.

22.Polityka wewnętrzna i zagraniczna Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w. Uczeń:

1. omawia konflikty wewnętrzne i zewnętrzne Rzeczypospolitej Obojga Narodów w okresie panowania Wazów;
2. opisuje sytuację wewnętrzną i położenie międzynarodowe Rzeczypospolitej Obojga Narodów w latach 1669–1696;
3. ocenia znaczenie bitwy pod Wiedniem dla losów Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy;
4. charakteryzuje zmiany granic Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w.;
5. zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Europy i świata w XVII w.

23. Ustrój, społeczeństwo i kultura Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w. Uczeń:
1. opisuje proces oligarchizacji życia politycznego Rzeczypospolitej Obojga Narodów, uwzględniając wpływy obce, liberum veto i rokosze;
  2. wyjaśnia przyczyny kryzysów wewnętrznych oraz załamania gospodarczego Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w.;
  3. ocenia polską specyfikę w zakresie rozwiązań ustrojowych, struktury społecznej i modelu życia gospodarczego na tle europejskim w XVII w.;
  4. rozpoznaje dokonania twórców epoki baroku powstałe na terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów.
24. Europa w dobie oświecenia. Uczeń:
1. charakteryzuje postęp techniczny i przemiany kapitalistyczne w Europie Zachodniej;
  2. wyjaśnia główne idee oświecenia i rozpoznaje dokonania epoki w dziedzinie kultury;
  3. charakteryzuje absolutyzm oświecony na przykładach państw sąsiadujących z Rzeczpospolitą Obojga Narodów;
  4. charakteryzuje proces modernizacji Rosji w XVIII w. i rosyjską ideę imperium.
25. Rewolucje XVIII w. Uczeń:
1. wyjaśnia genezę i charakteryzuje następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość;
  2. charakteryzuje ustrój Stanów Zjednoczonych w świetle założeń konstytucji amerykańskiej;
  3. wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki rewolucji francuskiej;
  4. ocenia znaczenie rewolucji amerykańskiej i francuskiej z perspektywy politycznej, gospodarczej i społecznej;
  5. przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.
26. Rzeczpospolita w XVIII w. (od czasów saskich do Konstytucji 3 maja). Uczeń:
1. opisuje i ocenia sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich;
  2. charakteryzuje politykę Rosji, Prus i Austrii wobec Rzeczypospolitej, wskazując przejawy osłabienia suwerenności państwa polskiego;
  3. przedstawia reformy z pierwszych lat panowania Stanisława Augusta;
  4. wyjaśnia przyczyny i przedstawia zasięg terytorialny pierwszego rozbioru Rzeczypospolitej;
  5. wyjaśnia okoliczności zwołania Sejmu Wielkiego i przedstawia jego reformy, ze szczególnym uwzględnieniem postanowień Konstytucji 3 maja.
27. Upadek Rzeczypospolitej (wojna z Rosją i powstanie kościuszkowskie). Uczeń:
1. wyjaśnia wpływ konfederacji targowickiej na wybuch wojny z Rosją;
  2. charakteryzuje przebieg powstania kościuszkowskiego, z uwzględnieniem roli jego przywódców;
  3. opisuje zasięg terytorialny drugiego i trzeciego rozbioru Rzeczypospolitej;
  4. przedstawia przyczyny upadku Rzeczypospolitej w XVIII w.;
  5. zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Rzeczypospolitej w XVIII w. z wydarzeniami w Europie i na świecie.
28. Kultura doby oświecenia w Rzeczypospolitej. Uczeń:
1. rozpoznaje dokonania przedstawicieli polskiego oświecenia w dziedzinie kultury;
  2. rozpoznaje i charakteryzuje najważniejsze zabytki architektury i sztuki doby oświecenia w Polsce;
  3. omawia rolę instytucji oświeceniowych (Komisja Edukacji Narodowej, Biblioteka Załuskich, teatr, czasopiśmiennictwo).

29. Epoka napoleońska. Uczeń:
1. charakteryzuje walkę Francji o dominację w Europie;
  2. przedstawia sukcesy i porażki wewnętrznej polityki Napoleona;
  3. przedstawia przykłady zaangażowania się Polaków po stronie Napoleona, z uwzględnieniem Legionów Polskich we Włoszech;
  4. charakteryzuje genezę, ustrój i dzieje Księstwa Warszawskiego;
  5. ocenia znaczenie epoki napoleońskiej dla losów Francji i Europy.
30. Europa i świat po kongresie wiedeńskim. Uczeń:
1. przedstawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy i świata, z uwzględnieniem podziału ziem polskich;
  2. opisuje funkcjonowanie systemu wiedeńskiego i charakteryzuje próby jego podważenia;
  3. przedstawia przebieg rewolucji przemysłowej w Europie i Stanach Zjednoczonych oraz wskazuje jej najważniejsze konsekwencje społeczno-gospodarcze;
  4. omawia najważniejsze prądy kulturowe oraz nurty ideowe I poł. XIX wieku, uwzględniając ich przedstawicieli;
  5. wyjaśnia genezę i skutki Wiosny Ludów;
  6. charakteryzuje wojnę krymską i jej następstwa.
31. Ziemie polskie i ich mieszkańcy w latach 1815–1848. Uczeń:
1. charakteryzuje sytuację polityczną, społeczno-gospodarczą i kulturową Królestwa Polskiego, ziem zabranych, zaboru pruskiego i austriackiego;
  2. wyjaśnia genezę powstania listopadowego i opisuje jego następstwa;
  3. opisuje działania władz powstańczych, charakter toczonych walk oraz międzynarodową reakcję na powstanie;
  4. wyjaśnia okoliczności wybuchu powstania krakowskiego i opisuje jego skutki, z uwzględnieniem tzw. rabacji galicyjskiej;
  5. opisuje następstwa Wiosny Ludów na ziemiach polskich i przedstawia udział Polaków w Wiośnie Ludów w Europie;
  6. rozpoznaje i charakteryzuje dorobek kultury polskiej I poł. XIX w.
32. Powstanie styczniowe i jego następstwa. Uczeń:
1. wyjaśnia genezę powstania styczniowego i opisuje jego następstwa;
  2. opisuje działania władz powstańczych, charakter toczonych walk oraz międzynarodową reakcję na powstanie;
  3. charakteryzuje organizację polskiego państwa podziemnego w okresie powstania styczniowego, z uwzględnieniem roli jego przywódców, w tym Romualda Traugutta;
  4. przedstawia problem uwłaszczenia chłopów w zaborze rosyjskim oraz porównuje z procesem uwłaszczeniowym w pozostałych zaborach.
33. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:
1. porównuje procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec w XIX w.;
  2. wyjaśnia przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych;
  3. omawia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich, Stanów Zjednoczonych i Japonii.
34. Przemiany gospodarcze i społeczne. Nowe prądy ideowe. Uczeń:
1. przedstawia przemiany gospodarcze w Europie i świecie, wymienia najważniejsze odkrycia naukowe i dokonania techniczne; charakteryzuje procesy migracyjne;
  2. charakteryzuje nowe prądy ideowe i kulturowe, ruch emancypacyjny kobiet, przemiany obyczajowe i początki kultury masowej;
  3. wyjaśnia procesy demokratyzacji ustrojów państw Europy Zachodniej;
  4. charakteryzuje różne formy zorganizowanej działalności robotników.

35. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:
1. wyjaśnia cele i porównuje metody polityki zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej (w tym ziem zabranych) – rusyfikacja, germanizacja, autonomia galicyjska;
  2. porównuje zmiany zachodzące w sytuacji społeczno-gospodarczej w trzech zaborach;
  3. charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców;
  4. charakteryzuje proces formowania się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków i innych grup narodowych zamieszkujących tereny dawnej Rzeczypospolitej; dostrzega znaczenie języka, wiary, edukacji dla podtrzymania świadomości narodowej;
  5. rozpoznaje przejawy odradzania się polskości na Górnym Śląsku, Warmii i Mazurach;
  6. przedstawia genezę nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy), z uwzględnieniem ich przedstawicieli, w tym: Wincentego Witosa, Ignacego Daszyńskiego, Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego i Wojciecha Korfańskiego;
  7. wyjaśnia genezę, charakter i skutki rewolucji w latach 1905–1907 w Królestwie Polskim.
36. Kultura i nauka polska w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:
1. wyjaśnia specyfikę polskiego pozytywizmu oraz twórczości młodopolskiej;
  2. rozpoznaje dorobek kultury polskiej doby pozytywizmu i Młodej Polski;
  3. wskazuje przykłady najwybitniejszych dzieł tworzonych „ku pokrzepieniu serc”;
  4. rozpoznaje najważniejszych ludzi nauki oraz omawia ich dokonania.
37. I wojna światowa. Uczeń:
1. wyjaśnia pośrednie i bezpośrednie przyczyny wybuchu wojny, z uwzględnieniem procesu powstawania dwóch przeciwstawnych systemów sojuszy;
  2. opisuje charakter działań wojennych na różnych frontach;
  3. wyjaśnia okoliczności przystąpienia USA do wojny i ich rolę w konflikcie;
  4. przedstawia przyczyny i skutki rewolucji lutowej i październikowej w Rosji;
  5. wyjaśnia przyczyny klęski państw centralnych i Rosji.
38. Sprawa polska w przededniu i podczas I wojny światowej. Uczeń:
1. omawia stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu wojny;
  2. przedstawia koncepcje polskich ugrupowań politycznych wobec nadciągającego konfliktu światowego;
  3. analizuje umiędzynarodowienie sprawy polskiej (m.in. akt 5 listopada, rola USA i rewolucji rosyjskich, deklaracja z 3 czerwca 1918 r.);
  4. charakteryzuje przykłady zaangażowania militarne Polaków podczas wojny, ze szczególnym uwzględnieniem losów Legionów.
39. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń:
1. analizuje cywilizacyjne i kulturowe następstwa wojny; ocenia straty wojenne, wylicza społeczne i gospodarcze następstwa wojny;
  2. przedstawia postanowienia traktatu wersalskiego; charakteryzuje słabe strony ładu wersalskiego;
  3. charakteryzuje cele Ligi Narodów;
  4. wyjaśnia znaczenie układów z Rapallo i Locarno dla ładu międzynarodowego;
  5. charakteryzuje wielki kryzys gospodarczy;

6. rozpoznaje dorobek okresu międzywojennego w dziedzinie kultury i nauki.
40. Narodziny i rozwój totalitaryzmów w okresie międzywojennym. Uczeń:
1. wyjaśnia genezę powstania państwa sowieckiego i charakteryzuje jego politykę wewnętrzną i zagraniczną w okresie międzywojennym;
  2. wyjaśnia genezę faszyzmu i charakteryzuje faszystowskie Włochy;
  3. charakteryzuje drogę Hitlera do władzy w Niemczech;
  4. charakteryzuje politykę wewnętrzną i zagraniczną III Rzeszy w latach trzydziestych;
  5. porównuje funkcjonowanie aparatu terroru w ZSRS i III Rzeszy.
41. Walka o odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:
1. analizuje proces formowania się centralnego ośrodka władzy państwowej (od październikowej deklaracji Rady Regencyjnej do małej konstytucji z 1919 r.);
  2. przedstawia postanowienia konferencji pokojowej w Paryżu dotyczące Polski;
  3. charakteryzuje proces kształtowania się polskiej granicy z Niemcami, z uwzględnieniem powstania wielkopolskiego, powstań śląskich i plebiscytów;
  4. charakteryzuje proces kształtowania się polskiej granicy wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem wojny polsko-bolszewickiej;
  5. porównuje kształt terytorialny I i II Rzeczypospolitej.
42. Dzieje polityczne II Rzeczypospolitej. Uczeń:
1. charakteryzuje ustroj polityczny II Rzeczypospolitej na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r.,
  2. wyjaśnia przyczyny przewrotu majowego, charakteryzuje jego przebieg oraz ocenia skutki ustrojowe (nowela sierpniowa, konstytucja kwietniowa z 1935 r.);
  3. ocenia wpływ Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego oraz innych polityków na kształt II Rzeczypospolitej; porównuje ich wizje Polski;
  4. charakteryzuje życie polityczne w Polsce w czasie rządów sanacyjnych;
  5. ocenia rolę wybitnych postaci w odbudowie niepodległej Polski i kształtowaniu jej ustroju;
  6. zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski, Europy i świata w okresie międzywojennym.
43. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń:
1. charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń, uwzględniając zaborowe „dziedzictwo”;
  2. charakteryzuje strukturę społeczeństwa II Rzeczypospolitej, uwzględniając jego wielonarodowy, wielokulturowy i wieloreligijny charakter;
  3. przedstawia i ocenia dokonania pierwszych lat odbudowy (m.in. reformy Władysława Grabskiego i unifikacja państwa);
  4. omawia skutki światowego kryzysu gospodarczego na ziemiach polskich;
  5. charakteryzuje i ocenia osiągnięcia gospodarcze II Rzeczypospolitej z lat 30. (m.in. reformy Eugeniusza Kwiatkowskiego).
44. Kultura i nauka w okresie II Rzeczypospolitej. Uczeń:
1. rozpoznaje osiągnięcia w dziedzinie kultury i nauki z okresu II Rzeczypospolitej oraz ich twórców;
  2. charakteryzuje zróżnicowanie kulturowe II Rzeczypospolitej.
45. Świat na drodze do II wojny światowej. Uczeń:
1. przedstawia ideologiczne, polityczne i gospodarcze przyczyny wybuchu II wojny światowej;
  2. wyjaśnia wpływ polityki hitlerowskich Niemiec na rozbijanie systemu wersalskiego;
  3. charakteryzuje politykę appeasementu;

4. wyjaśnia genezę paktu Ribbentrop-Mołotow i przedstawia jego postanowienia.
46. Wojna obronna Polski w 1939 roku. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:
1. charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej;
  2. wyjaśnia cele wojenne hitlerowskich Niemiec i ZSRS;
  3. charakteryzuje etapy wojny obronnej, podaje przykłady bohaterstwa obrońców, w tym: Westerplatte, Poczty Polskiej, Mokrej, Wizny, bitwy nad Bzurą, Warszawy, Kocka i zbrodni wojennych dokonanych przez agresorów, w tym w: Wieluniu, Bydgoszczy, Katowicach, Grodnie;
  4. przedstawia podział ziem polskich między okupantów; wskazuje przykłady współpracy między nimi;
  5. wyjaśnia znaczenie powołania polskich władz państwowych i sił zbrojnych na uchodźstwie;
  6. wyjaśnia przyczyny przegranej przez Polskę wojny obronnej.
47. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:
1. omawia współpracę hitlerowskich Niemiec i ZSRS w latach 1939–1941;
  2. charakteryzuje etapy agresji i aneksji obu totalitarnych mocarstw;
  3. sytuuje w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne);
  4. charakteryzuje politykę hitlerowskich Niemiec na terenach okupowanej Europy;
  5. wyjaśnia przyczyny klęski państw Osi;
  6. opisuje uwarunkowania militarne i polityczne konferencji Wielkiej Trójki (Teheran, Jałta, Poczdam) i przedstawia ich ustalenia.
48. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:
1. przedstawia prawno-ustrojowe regulacje okupacyjnych władz, dotyczące terytorium państwa polskiego i zamieszkującej tam ludności;
  2. przedstawia realia życia codziennego w okupowanej Polsce;
  3. wymienia i charakteryzuje przykłady największych zbrodni niemieckich i sowieckich (m.in. Auschwitz, Palmiry, Piaśnica, Ponary, Katyń, Miednoje, Charków);
  4. porównuje system sowieckich i niemieckich obozów pracy, obozów koncentracyjnych oraz obozów zagłady; omawia kwestie deportacji i wysiedleń ludności oraz jej planowanego wyniszczenia;
  5. wyjaśnia przyczyny i rozmiary konfliktu polsko-ukraińskiego, w tym ludobójstwa ludności polskiej na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej;
  6. charakteryzuje postawy polskiego społeczeństwa wobec polityki okupantów oraz wymienia przykłady heroizmu Polaków, w tym: Witolda Pileckiego, Maksymiliana Marii Kolbego;
  7. wyjaśnia i omawia sposoby upamiętnienia zbrodni obu okupantów oraz heroizm Polaków na przykładzie:
    1. Muzeum Powstania Warszawskiego,
    2. Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu,
    3. Polskiego Cmentarza Wojennego w Katyniu.
49. Niemiecka polityka eksterminacji. Uczeń:
1. **przedstawia ideologiczne podstawy eksterminacji Żydów oraz innych grup etnicznych i społecznych, prowadzonej przez Niemcy hitlerowskie;**
  2. **charakteryzuje etapy eksterminacji Żydów (dyskryminacja, stygmatyzacja, izolacja, zagłada);**

3. **rozpoznaje główne miejsca eksterminacji Żydów polskich i europejskich oraz innych grup etnicznych i społecznych na terenie Polski i Europy Środkowo-Wschodniej (w tym: Auschwitz-Birkenau, Treblinka, Sobibór, Babi Jar).**
4. **opisuje postawy ludności żydowskiej wobec Holokaustu, z uwzględnieniem powstania w getcie warszawskim;**
5. **charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego i społeczności międzynarodowej wobec Holokaustu, z uwzględnieniem „sprawiedliwych”, na przykładzie Ireny Sendlerowej, Antoniny i Jana Żabińskich oraz rodziny Ulmów.**

50. Działalność władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie i w okupowanym kraju.

Uczeń:

1. omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie;
2. ocenia znaczenie układu Sikorski-Majski dla obywateli polskich, znajdujących się pod okupacją sowiecką;
3. przedstawia przykłady bohaterstwa żołnierzy polskich na frontach II wojny światowej, w tym: bitwę o Narvik, bitwę o Anglę, bitwę pod Tobrukiem, bitwę o Monte Cassino, bitwę pod Falaise, bitwę o Arnhem, bitwę o Kołobrzeg, bitwę o Brede;
4. analizuje politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej;
5. **charakteryzuje organizację i cele Polskiego Państwa Podziemnego;**
6. **charakteryzuje polityczną i militarną działalność Armii Krajowej oraz Narodowych Sił Zbrojnych i Batalionów Chłopskich; wskazuje różne formy oporu wobec okupantów;**
7. **wyjaśnia uwarunkowania akcji „Burza”;**
8. **charakteryzuje powstanie warszawskie (uwarunkowania polityczne, przebieg walk, następstwa powstania, postawę aliantów i Związku Sowieckiego);**
9. zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski w okresie II wojny światowej z wydarzeniami w Europie i na świecie.

51. Świat po II wojnie światowej. Początek zimnej wojny. Uczeń:

1. charakteryzuje polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe skutki II wojny światowej;
2. charakteryzuje zmiany na mapie politycznej Europy i świata;
3. wyjaśnia cele i strukturę Organizacji Narodów Zjednoczonych i charakteryzuje rolę tej organizacji w powojennym świecie;
4. opisuje przyczyny rozpadu koalicji antyhitlerowskiej i wyjaśnia genezę zimnej wojny (z uwzględnieniem wojny w Korei);
5. charakteryzuje powojenny problem niemiecki;
6. omawia proces sowietyzacji państw Europy Środkowo-Wschodniej;
7. wyjaśnia genezę NATO i Układu Warszawskiego i charakteryzuje oba bloki polityczno-wojskowe;
8. charakteryzuje zmiany w ZSRS po śmierci Stalina; opisuje wydarzenia w NRD w 1953 roku i na Węgrzech w 1956 roku i Czechosłowacji w 1968 roku.

52. Dekolonizacja, integracja i nowe konflikty. Uczeń:

1. wyjaśnia genezę procesów dekolonizacyjnych w Azji i Afryce,
2. wyjaśnia przyczyny i przedstawia skutki konfliktów zimnowojennych, w tym wojny w Wietnamie, kryzysu kubańskiego oraz wojny w Afganistanie;
3. **wyjaśnia charakter konfliktów na Bliskim Wschodzie, ze szczególnym uwzględnieniem konfliktu arabsko-izraelskiego;**

4. charakteryzuje genezę i etapy integracji europejskiej.
53. Przemiany cywilizacyjne na świecie. Uczeń:
1. charakteryzuje i wyjaśnia znaczenie najważniejszych przemian naukowo-technicznych na świecie po II wojnie światowej;
  2. analizuje najważniejsze przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej;
  3. charakteryzuje zjawisko „rewolucji obyczajowej” i ruchów młodzieżowych, ze szczególnym uwzględnieniem wydarzeń 1968 roku;
  4. opisuje rozwój nowych środków komunikacji społecznej i ocenia ich znaczenie.
54. Świat na przełomie tysiącleci. Uczeń:
1. charakteryzuje proces rozpadu ZSRS i określa jego następstwa;
  2. charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–1991;
  3. opisuje konflikty na terenie byłej Jugosławii oraz wojny czecheńskie;
  4. charakteryzuje kontynuację procesu integracji w Europie i przedstawia główne etapy rozwoju Unii Europejskiej.
55. Proces przejmowania władzy przez komunistów w Polsce (1944–1948). Uczeń:
1. opisuje straty demograficzne, gospodarcze i kulturowe po II wojnie światowej;
  2. porównuje obszar państwa polskiego przed i po II wojnie światowej;
  3. charakteryzuje okoliczności i etapy przejmowania władzy w Polsce przez komunistów;
  4. omawia działalność opozycji legalnej oraz podziemia antykomunistycznego, w tym: Narodowych Sił Zbrojnych (NSZ), Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość (WiN), Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (NZW);
  5. charakteryzuje losy żołnierzy wyklętych/niezlomnych,
  6. opisuje represje sowieckiego i polskiego aparatu bezpieczeństwa (w tym oblawa augustowska);
  7. charakteryzuje okres odbudowy oraz ocenia projekt reformy rolnej i nacjonalizacji przemysłu i handlu.
56. Stalinizm w Polsce i jego erozja. Uczeń:
1. przedstawia proces sowietyzacji kraju na płaszczyźnie ustrojowej, gospodarczo-społecznej i kulturowej;
  2. omawia i ocenia skutki terroru stalinowskiego w Polsce;
  3. wyjaśnia przyczyny i następstwa poznańskiego czerwca oraz znaczenie wydarzeń październikowych 1956 roku;
  4. opisuje formy i skutki prześladowania Kościoła katolickiego.
57. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:
1. charakteryzuje system władzy w latach 60. i 70. w PRL i stopień uzależnienia od ZSRS; opisuje proces industrializacji i funkcjonowanie gospodarki planowej;
  2. wyjaśnia genezę i następstwa kryzysów społecznych w latach 1968, 1970 i 1976;
  3. wyjaśnia społeczno-polityczną rolę Kościoła katolickiego;
  4. charakteryzuje i ocenia działalność opozycji politycznej w latach 1976–1980;
  5. ocenia rolę papieża Jana Pawła II i jego wpływ na przemiany w Polsce i krajach sąsiednich;
  6. wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków w 1980 roku;
  7. charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność” i ocenia jego wpływ na przemiany społeczno-polityczne w Polsce i w Europie.

Dekada 1981–1989. Uczeń:

8. wyjaśnia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego, opisuje jego specyfikę oraz społeczne, gospodarcze i polityczne skutki;
9. charakteryzuje postawy Polaków wobec stanu wojennego, przedstawia formy oporu społecznego oraz ocenia rolę ks. Jerzego Popiełuszki i okoliczności jego śmierci;
10. wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumienia okrągłego stołu opisuje i ocenia jego skutki;
11. rozpoznaje największe powojenne polskie osiągnięcia w dziedzinie kultury i nauki, z uwzględnieniem twórczości emigracyjnej.

58. Narodziny III Rzeczypospolitej i jej miejsce w świecie na przełomie XX i XXI wieku.

Uczeń:

1. przedstawia proces rozpadu Układu Warszawskiego i odzyskiwania suwerenności przez Polskę;
2. opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997, wyjaśnia ich międzynarodowe uwarunkowania;
3. wyjaśnia kontrowersje wokół problemu dekomunizacji i lustracji;
4. ocenia proces transformacji ustrojowej i gospodarczej;
5. charakteryzuje i ocenia polską politykę zagraniczną (w tym przystąpienie Polski do NATO i do Unii Europejskiej).

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

1. Historia jako nauka. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
  1. charakteryzuje nauki pomocnicze historii;
  2. wyjaśnia zasady krytycznej analizy i interpretacji różnych rodzajów źródeł historycznych;
  3. analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów ojczystych i powszechnych.
2. Pradzieje i historia starożytnego Wschodu. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
  1. charakteryzuje pradzieje ludzkości z podziałem na epoki;
  2. charakteryzuje organizację państw i strukturę społeczeństw w cywilizacjach starożytnego Dalekiego Wschodu;
  3. porównuje systemy prawne i etyczne cywilizacji starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu.
3. Świat starożytnych Greków. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
  1. porównuje geograficzne uwarunkowania narodzin cywilizacji starożytnego Wschodu i Grecji;
  2. charakteryzuje kulturę kreteńską i mykeńską;
  3. ocenia funkcjonowanie demokracji w Atenach czasów Peryklesa;
  4. opisuje państwo Aleksandra Macedońskiego;
  5. wyjaśnia specyfikę kultury hellenistycznej.
4. Społeczeństwo, życie polityczne i kultura starożytnego Rzymu. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
  1. omawia początki Rzymu, z uwzględnieniem kultury Etrusków;
  2. charakteryzuje organizację armii oraz etapy ekspansji rzymskiej;
  3. rozpoznaje dziedzictwo antyku grecko-rzymskiego we współczesnym świecie;
  4. wyjaśnia pojęcia *obywatel* i *obywatelstwo* w polis ateńskiej i republikańskim Rzymie oraz wyjaśnia recepcję antycznego pojęcia *obywatel* w późniejszych epokach.

5. Bizancjum i świat islamu. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. opisuje charakterystyczne cechy bizantyjskiego systemu politycznego;
  2. charakteryzuje etapy ekspansji Arabów i ocenia ich politykę wobec ludności podbitej;
  3. wyjaśnia wpływ cywilizacji islamskiej na cywilizację łacińską i bizantyjską.
6. Europa wczesnego średniowiecza. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. opisuje wierzenia i organizację społeczną Słowian;
  2. opisuje proces powstawania pierwszych państw w Europie Środkowo-Wschodniej z uwzględnieniem wpływu cywilizacji łacińskiej i bizantyjskiej;
  3. charakteryzuje kierunki ekspansji Normanów i ocenia jej skutki;
  4. ocenia znaczenie renesansu karolińskiego dla rozwoju kultury europejskiej.
7. Europa w okresie krucjat. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. wyjaśnia przyczyny rozłamu w Kościele w XI w.;
  2. charakteryzuje i ocenia rolę zakonów w średniowiecznej Europie;
  3. opisuje kierunki, charakter oraz konsekwencje najazdów mongolskich dla Europy.
8. Gospodarcze i społeczne realia średniowiecznej Europy. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. opisuje formy produkcji i handlu w średniowieczu;
  2. charakteryzuje genezę, rozwój i rolę średniowiecznych miast, z uwzględnieniem miejskich republik kupieckich.
9. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. przedstawia geografie plemienną Polski przedpiastowskiej;
  2. charakteryzuje organizację państwa wczesnopiastowskiego;
  3. dokonuje bilansu panowania władców piastowskich (do 1138 r.);
  4. charakteryzuje spór Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem.
10. Polska w okresie rozbitcia dzielnicowego. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. charakteryzuje przebieg walk o tron senioralny w kontekście postanowień tzw. testamentu Bolesława Krzywoustego;
  2. porównuje zasady kolonizacji na prawie polskim i na prawie niemieckim;
  3. charakteryzuje proces formowania się społeczeństwa stanowego w Polsce.
11. Europa późnego średniowiecza. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. wyjaśnia przyczyny kryzysu idei władzy uniwersalnej w Europie późnego średniowiecza;
  2. charakteryzuje kryzysy polityczne, społeczne i religijne późnego średniowiecza;
  3. opisuje i wyjaśnia proces powstawania monarchii stanowych w Europie.
12. Polska w XIV–XV w. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. **ocenia znaczenie unii polsko-litewskiej z perspektywy obu narodów;**
  2. **rozpoznaje przejawy wielokulturowości na ziemiach polskich w XIV–XV w., z uwzględnieniem stosunku Kazimierza Wielkiego do diaspory żydowskiej;**
  3. wyjaśnia wpływ rozwoju przywilejów szlacheckich na sytuację gospodarczą państwa;
  4. dokonuje bilansu panowania władców panujących w Polsce w XIV i XV w.;
  5. ocenia politykę dynastyczną Jagiellonów w XV w.

13. Kultura średniowiecza. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. opisuje rolę uniwersytetów i ich organizację oraz wyjaśnia przyczyny trwałości idei uniwersyteckiej;
  2. charakteryzuje przemiany życia religijnego w okresie średniowiecza;
  3. określa znaczenie włączenia ziem polskich do cywilizacyjnego kręgu świata zachodniego (łacińskiego).
14. Odkrycia geograficzne i europejski kolonializm doby nowożytnej. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. charakteryzuje cywilizacje prekolumbijskie;
  2. przedstawia proces rozrostu posiadłości kolonialnych państw europejskich w XVI–XVIII w.
15. Czasy renesansu. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto analizuje i interpretuje teksty obrazujące myśl filozoficzną i polityczną doby renesansu.
16. Reformacja i jej skutki. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. porównuje najważniejsze wyznania protestanckie;
  2. przedstawia i ocenia kontrreformacyjne działania Kościoła katolickiego;
  3. wyjaśnia wpływ reformacji i kontrreformacji na kulturę;
  4. charakteryzuje najważniejsze wojny religijne.
17. Europa w XVI–XVII w. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. opisuje proces kształtowania się państwa moskiewskiego/rosyjskiego w XVI–XVII w.;
  2. porównuje ewolucję ustroju Francji i Anglii w XVII w.;
  3. charakteryzuje przemiany kapitalistyczne w życiu gospodarczym Europy Zachodniej XVI–XVII w.;
  4. charakteryzuje sztukę barokową.
18. Państwo polsko-litewskie w czasach ostatnich Jagiellonów. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. ocenia rozwiązanie problemu państw zakonnych w Prusach i Inflantach;
  2. charakteryzuje ruch egzekucyjny szlachty (wskazując przedstawicieli) i ocenia jego znaczenie dla rozwoju parlamentaryzmu w państwie polsko-litewskim;
  3. charakteryzuje stosunki wewnętrzne w Koronie i na Litwie, uwzględniając rozwarstwienie stanu szlacheckiego;
  4. charakteryzuje główne nurty reformacji w państwie polsko-litewskim;
  5. ocenia sytuację gospodarczą państwa ostatnich Jagiellonów.
19. Powstanie Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. ocenia kulturową rolę Polski w przeniesieniu wzorców cywilizacji zachodniej na obszary ruskie i litewskie;
  2. charakteryzuje działania kontrreformacyjne ze strony Kościoła katolickiego i władz państwowych.
20. Pierwsze wolne elekcje i ich następstwa. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. ocenia polityczną rolę wybitnych postaci okresu pierwszych wolnych elekcji;
  2. charakteryzuje sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rzeczypospolitej na początku panowania Zygmunta III Wazy.

21. Renesans w Polsce. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. analizuje i interpretuje fragmenty dzieł pisarzy politycznych polskiego odrodzenia;
  2. ocenia wpływ reformacji i kontrreformacji na rozwój kultury w Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
  3. charakteryzuje związki renesansu polskiego z europejskim.
22. Polityka wewnętrzna i zagraniczna Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. wyjaśnia wewnętrzne i międzynarodowe uwarunkowania XVII-wiecznych konfliktów Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
  2. przedstawia przebieg wojen toczonych przez Rzeczpospolitą Obojga Narodów w XVII w., z uwzględnieniem roli wybitnych dowódców i polityków, w tym: Stanisława Żółkiewskiego, Jana Karola Chodkiewicza, Stefana Czarnieckiego, Jana III Sobieskiego.
23. Ustrój, społeczeństwo i kultura Rzeczypospolitej Obojga Narodów w XVII w. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. charakteryzuje udział poszczególnych stanów w życiu gospodarczym Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
  2. opisuje i ocenia projekty wzmocnienia władzy królewskiej w Rzeczypospolitej Obojga Narodów, w tym: Piotra Skargi, Jana Kazimierza;
  3. charakteryzuje cechy sztuki barokowej i opisuje sarmatyzm jako ideologię i styl życia szlachty w Rzeczypospolitej Obojga Narodów.
24. Europa w dobie oświecenia. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. opisuje rozwój parlamentaryzmu i rewolucję przemysłową w Anglii;
  2. analizuje i interpretuje fragmenty tekstów myślicieli oświeceniowych;
  3. charakteryzuje sztukę klasycystyczną;
  4. charakteryzuje najważniejsze konflikty polityczne w Europie i na świecie w XVIII w.
25. Rewolucje XVIII w. Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. ocenia rolę przywódców rewolucji amerykańskiej i francuskiej;
  2. charakteryzuje etapy rewolucji francuskiej i wyjaśnia specyfikę okresu jakobińskiego;
  3. ocenia sytuację wewnętrzną i międzynarodową Francji w dobie Dyktatoratu.
26. Rzeczpospolita w XVIII w. (od czasów saskich do Konstytucji 3 maja). Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. charakteryzuje i ocenia projekty naprawy Rzeczypospolitej w I poł. XVIII w., w tym: Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława Konarskiego;
  2. ocenia znaczenie polsko-saskiej unii personalnej i rolę panujących;
  3. wyjaśnia znaczenie konfederacji barskiej;
  4. charakteryzuje położenie międzynarodowe i sytuację wewnętrzną Rzeczypospolitej po pierwszym rozbiórce;
  5. porównuje polskie rozwiązania konstytucyjne z amerykańskimi i francuskimi.
27. Upadek Rzeczypospolitej (wojna z Rosją i powstanie kościuszkowskie). Uczeń:
spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. przedstawia przebieg wojny w obronie Konstytucji 3 maja, z uwzględnieniem roli dowódców;
  2. ocenia postać Tadeusza Kościuszki jako pierwszego polskiego nowożytnego bohatera narodowego;

3. porównuje politykę państw zaborczych na zagarniętych ziemiach Rzeczypospolitej;
  4. charakteryzuje wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej w XVIII w.
28. Kultura doby oświecenia w Rzeczypospolitej. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. wyjaśnia związki oświecenia polskiego z europejskim;
  2. omawia i ocenia dorobek piśmiennictwa oświeceniowego w służbie Rzeczypospolitej (Hugo Kołłątaja, Stanisława Staszica);
  3. omawia rolę Stanisława Augusta jako mecenasa sztuki.
29. Epoka napoleońska. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. wyodrębnia etapy ekspansji Francji i omawia proces tworzenia kolejnych antynapoleońskich koalicji;
  2. przedstawia przebieg wojny 1809 r. na ziemiach polskich;
  3. ocenia postać księcia Józefa Poniatowskiego;
  4. ocenia stosunek Napoleona do sprawy polskiej.
30. Europa i świat po kongresie wiedeńskim. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. ocenia rolę Świętego Przymierza;
  2. charakteryzuje ruchy społeczne i niepodległościowe w I poł. XIX w.;
  3. charakteryzuje proces powstawania niepodległych państw w Ameryce Łacińskiej;
  4. wyjaśnia założenia doktryny Monroe;
  5. charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w Europie.
31. Ziemie polskie i ich mieszkańcy w latach 1815–1848. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. charakteryzuje ruch spiskowy na ziemiach polskich;
  2. prezentuje oceny polskiej historiografii dotyczące powstania listopadowego i roli jego przywódców;
  3. wyjaśnia przyczyny i charakter przemian społecznych i gospodarczych na ziemiach polskich w I poł. XIX w.;
  4. porównuje programy głównych obozów Wielkiej Emigracji, rozpoznając ich przedstawicieli;
  5. charakteryzuje różnice między klasycyzmem i romantyzmem.
32. Powstanie styczniowe i jego następstwa. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. ocenia znaczenie powstania styczniowego dla kształtowania się nowoczesnego narodu polskiego;
  2. opisuje przykłady działalności Polaków w czasie zesłania na Syberii.
33. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. charakteryzuje podział polityczny świata u schyłku XIX w.;
  2. przedstawia reformy wewnętrzne w państwach zaborczych w II połowie XIX i na początku XX wieku;
  3. charakteryzuje proces modernizacji Japonii.
34. Przemiany gospodarcze i społeczne. Nowe prądy ideowe. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. rozpoznaje wybitnych teoretyków i działaczy nowych ideologii; opisuje ich dokonania;

2. wyjaśnia związki ideologii z ruchami narodowyzwolenczymi i zjednoczeniowymi, z działalnością partii politycznych oraz z związków zawodowych;
  3. charakteryzuje odrodzenie się idei sportu olimpijskiego.
35. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. charakteryzuje rozwój przemysłowy ziem polskich, z uwzględnieniem urbanizacji;
  2. charakteryzuje nowe klasy i warstwy społeczne;
  3. porównuje programy nowoczesnych ruchów politycznych; charakteryzuje dokonania najważniejszych przedstawicieli tych ruchów;
  4. porównuje przyczyny i przebieg rewolucji w latach 1905–1907 w Rosji i w Królestwie Polskim;
  5. przedstawia rezultaty wystąpień rewolucyjnych i ocenia ich znaczenie.
36. Kultura i nauka polska w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. charakteryzuje podstawy ideowe i program polskiego pozytywizmu;
  2. charakteryzuje różne nurty w sztuce na przełomie XIX i XX w.;
  3. ocenia rolę kultury polskiej w dziele zachowania tożsamości narodowej przez Polaków w dobie rusyfikacji i germanizacji.
37. I wojna światowa. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. omawia najważniejsze konflikty polityczne i militarne poprzedzające I wojnę światową, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji na Bałkanach;
  2. omawia strategiczne koncepcje prowadzenia wojny i ich realizację;
  3. przedstawia przebieg działań wojennych na najważniejszych frontach, dostrzegając zależności między nimi;
  4. charakteryzuje sytuację ludności cywilnej, z uwzględnieniem przykładów eksterminacji.
38. Sprawa polska w przededniu i podczas I wojny światowej. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. opisuje polskie przedsięwzięcia polityczne po stronie państw centralnych i Ententy;
  2. przedstawia szlak bitewny żołnierzy polskich formacji wojskowych w tym: Łowczówek, Rokitna, Kostiuchnówka, Kaniów, Krzywopłaty, z uwzględnieniem roli dowódców;
  3. charakteryzuje przykłady politycznych działań państwotwórczych i wymienia ich liderów;
  4. ocenia skalę zniszczeń wojennych na ziemiach polskich;
  5. opisuje tragizm losów Polaków wcielonych do armii zaborczych.
39. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. przedstawia postanowienia traktatów pokojowych podpisanych z sojusznikami Niemiec;
  2. ocenia funkcjonowanie Ligi Narodów i skutki amerykańskiego izolacjonizmu;
  3. wyjaśnia przyczyny wielkiego kryzysu gospodarczego i ocenia skuteczność metod jego zwalczania na świecie;
  4. ocenia sytuację Niemiec w latach dwudziestych;
  5. charakteryzuje przemiany cywilizacyjne na świecie w okresie międzywojennym.
40. Narodziny i rozwój totalitaryzmów w okresie międzywojennym. Uczeń:

- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. porównuje systemy totalitarne charakteryzując ich imperialne cele;
  2. wyjaśnia rolę ideologii w systemach totalitarnych i zjawisko kultu jednostki;
  3. wyjaśnia przyczyny i opisuje przejawy kryzysu demokracji w okresie międzywojennym;
  4. charakteryzuje państwa autorytarne w Europie i na świecie;
  5. ukazuje skalę wewnętrznych represji w ZSRS w latach 30. (w tym tzw. operację polską NKWD 1937–1938).
41. Walka o odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. wyjaśnia wewnętrzne i międzynarodowe uwarunkowania odzyskania niepodległości przez Polskę;
  2. opisuje genezę i przebieg wojny polsko-bolszewickiej oraz jej powiązanie z kwestią ukraińską i litewską;
  3. ocenia z perspektywy polskiej i europejskiej polityczne i cywilizacyjne znaczenie bitwy warszawskiej;
  4. charakteryzuje proces formowania się granic z Czechosłowacją i Litwą.
42. Dzieje polityczne II Rzeczypospolitej. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. porównuje ustrój i rzeczywistość polityczną w II Rzeczypospolitej przed i po przewrocie majowym;
  2. charakteryzuje dynamikę zmian na polskiej scenie politycznej w okresie międzywojennym;
  3. ocenia skuteczność polskiej polityki zagranicznej w okresie międzywojennym;
  4. analizuje politykę wewnętrzną władz i postawy społeczeństwa II Rzeczypospolitej wobec zagrożenia wojennego.
43. Społeczeństwo i gospodarka II Rzeczypospolitej. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. charakteryzuje przemiany społeczne i gospodarcze w II Rzeczypospolitej, z uwzględnieniem problemu reformy rolnej;
  2. analizuje stosunki narodowościowe i religijne na obszarze II Rzeczypospolitej;
  3. ocenia politykę gospodarczą i społeczną władz II Rzeczypospolitej.
  4. dostrzega obecność Polonii poza granicami kraju, z uwzględnieniem roli Związku Polaków w Niemczech.
44. Kultura i nauka w okresie II Rzeczypospolitej. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. opisuje proces upowszechniania oświaty w II Rzeczypospolitej;
  2. ocenia dorobek II Rzeczypospolitej w dziedzinie kultury, nauki i sportu na tle europejskim;
  3. charakteryzuje przejawy kultury masowej w Polsce międzywojennej.
45. Świat na drodze do II wojny światowej. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. charakteryzuje proces marginalizowania Ligi Narodów przez państwa niedemokratyczne;
  2. charakteryzuje i ocenia ekspansję Włoch oraz wojnę domową w Hiszpanii i jej uwarunkowania.
46. Wojna obronna Polski w 1939 roku. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:

spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1. porównuje potencjał walczących stron;
2. przedstawia polską strategię obrony i rozmieszczenie wojsk;
3. ocenia zachowanie dowódców (m.in. Edwarda Rydza-Śmigłego, Henryka Sucharskiego, Juliana Filipowicza, Władysława Raginisa, Stanisława Dąbka, Tadeusza Kutrzebę, Franciszka Kleeberga), żołnierzy, polityków, w tym Ignacego Mościckiego, Stefana Starzyńskiego i ludności cywilnej podczas wojny obronnej w 1939 r.;
4. charakteryzuje materialne i demograficzne skutki przegranej wojny obronnej;
5. przedstawia i ocenia zachowania aliantów wobec agresji hitlerowskich Niemiec.

47. II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:

spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1. charakteryzuje przebieg działań wojennych na Dalekim Wschodzie i na innych frontach II wojny światowej;
2. omawia narodziny i działalność Wielkiej Koalicji;
3. charakteryzuje sytuację ludności cywilnej oraz jeńców wojennych, z uwzględnieniem przykładów eksterminacji;
4. charakteryzuje polityczne, gospodarczo-społeczne oraz kulturowe skutki II wojny światowej.

48. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:

spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1. wyjaśnia rolę okupantów w zaognianiu trudnych relacji polsko-litewskich i polsko-ukraińskich;
2. porównuje i ocenia założenia i metody polityki III Rzeszy i Związku Sowieckiego w okupowanej Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem eksterminacji inteligencji i duchowieństwa.

49. Niemiecka polityka eksterminacji. Uczeń:

spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1. **rozdziela terminologię stosowaną w nauce na określenie niemieckiej polityki eksterminacyjnej w okresie II wojny światowej (m.in. Holokaust, Szoa, Porajmos);**
2. **wyjaśnia religijne, kulturowe i polityczne korzenie rasizmu i antysemityzmu;**
3. przedstawia rasistowską i antysemicką politykę Niemiec hitlerowskich przed II wojną światową;
4. przedstawia i omawia działania rządu Rzeczypospolitej Polskiej wobec tragedii Zagłady, z uwzględnieniem misji Jana Karskiego i roli „Żegoty”.

50. Działalność władz Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie i w okupowanym kraju.

Uczeń:

spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1. ocenia rolę wielkich postaci polskiej polityki z okresu II wojny światowej, w tym: Władysława Sikorskiego, Stefana Grot-Roweckiego, Władysława Andersa, Stanisława Mikołajczyka, Kazimierza Sosnkowskiego, Leopolda Okulickiego;
2. opisuje położenie rządu Rzeczypospolitej Polskiej na arenie międzynarodowej;
3. charakteryzuje losy armii gen. Władysława Andersa;
4. sytuuje w czasie i przestrzeni działania polskich formacji wojskowych na różnych frontach II wojny światowej;

5. opisuje walki na Kresach Wschodnich II Rzeczypospolitej, w tym: o Lwów, o Wilno;
  6. ocenia rolę wielkich postaci polskiej polityki z okresu II wojny światowej;
  7. przywołuje różne oceny historyków na temat powstania warszawskiego.
  8. dostrzega tragizm losów twórców zaangażowanych w niepodległościową konspirację, w tym: Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Tadeusza Gajcego i Zygmunta Rumla.
51. Świat po II wojnie światowej. Początek zimnej wojny. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. charakteryzuje skutki II wojny światowej, w tym problem osądzenia ludobójstwa (sąd w Norymberdze), użycia broni atomowej, współistnienia państw demokratycznych z państwami totalitarnymi;
  2. ocenia działalność Organizacji Narodów Zjednoczonych w powojennym świecie;
  3. wyjaśnia okoliczności utworzenia państwa Izrael i genezę konfliktu arabsko-izraelskiego;
  4. omawia przemiany w Chinach po II wojnie światowej; charakteryzuje system maoistowski;
  5. przedstawia przemiany kulturowe i cywilizacyjne na świecie w latach zimnej wojny.
52. Dekolonizacja, integracja i nowe konflikty. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. opisuje przebieg i specyfikę konfliktów w Wietnamie oraz wojen arabsko-izraelskich i ocenia ich skutki;
  2. charakteryzuje tzw. rok Afryki;
  3. omawia przemiany w Chinach po śmierci Mao Zedonga;
  4. wyjaśnia przyczyny i uwarunkowania rozwoju terroryzmu w Europie i na świecie.
53. Przemiany cywilizacyjne na świecie. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. dostrzega problem biedy we współczesnym świecie, ze szczególnym uwzględnieniem państw Południa;
  2. charakteryzuje najważniejsze współczesne zagrożenia cywilizacyjne;
  3. wyjaśnia rolę religii we współczesnym świecie, w tym znaczenie Soboru Watykańskiego II dla działalności Kościoła katolickiego w świecie i idei ekumenizmu;
  4. charakteryzuje rolę kultury masowej i sportu we współczesnym świecie.
54. Świat na przełomie tysiącleci. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. porównuje proces obalania komunizmu w krajach Europy Środkowo-Wschodniej i transformacji ustrojowej tych państw;
  2. wyjaśnia przyczyny rosnącego znaczenia Chin w świecie współczesnym;
  3. charakteryzuje nowe zagrożenia dla ładu międzynarodowego.
55. Proces przejmowania władzy przez komunistów w Polsce (1944–1948). Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. ocenia następstwa społeczno-gospodarcze zmiany granic państwa polskiego;
  2. omawia sytuację polskiej emigracji politycznej i działalność rządu Rzeczypospolitej na uchodźstwie.
56. Stalinizm w Polsce i jego erozja. Uczeń:
- spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:
1. wyjaśnia założenia propagandy komunistycznej i charakteryzuje cechy sztuki socrealizmu;

2. wyjaśnia rolę radia „Wolna Europa” wobec propagandy komunistycznej;
3. ocenia efekty społeczne i gospodarcze planu sześcioletniego;
4. charakteryzuje przejawy odwilży popaździernikowej.

57. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:

spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1. opisuje postawy społeczne od negacji i oporu po przystosowanie i współpracę;
2. wyjaśnia znaczenie obchodów milenijnych w roku 1966, z uwzględnieniem roli prymasa Stefana Wyszyńskiego;
3. rozpoznaje najważniejsze postacie „Solidarności” (z perspektywy ogólnopolskiej i lokalnej);
4. charakteryzuje osiągnięcia polskich twórców kultury, ludzi nauki i sportowców w latach 60. i 70.

58. Dekada 1981–1989. Uczeń:

spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1. ocenia międzynarodową reakcję na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce;
2. opisuje i ocenia politykę władz PRL względem Kościoła w latach 80.;
3. opisuje wpływ Kościoła katolickiego na ruch społeczny Polaków;
4. charakteryzuje realia życia codziennego w PRL lat 80.

59. Narodziny III Rzeczypospolitej i jej miejsce w świecie na przełomie XX i XXI wieku.

Uczeń:

spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

1. charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne, gospodarcze i kulturowe lat 90.;
2. charakteryzuje polityczne spory o kształt wolnej Polski;
3. ocenia społeczne koszty transformacji;
4. charakteryzuje stosunki Polski z państwami sąsiednimi.

<https://podstawaprogramowa.pl/Liceum-technikum/Historia>

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym. Europejski System Opisu Kształcenia Językowego

Ze względu na to, iż przedmiot własna historia i kultura jest częścią integralną przedmiotu język niemiecki jako język mniejszości narodowej, również i podstawa programowa dotyczy tego przedmiotu. Program nauczania jest napisany i dostosowany do wymogów nowej podstawy programowej jak również dostosowany do Europejskiego Systemu Kształcenia Języków Obcych.

Językiem wykładowym na lekcjach własnej historii i kultury powinien być w dużej mierze język niemiecki, ale przy zagadnieniach, które należy przedyskutować lub dokładniej uczniom wyjaśnić korzystamy również z języka polskiego, który pozwoli na lepsze zrozumienie i zgłębienie tematu. Na lekcjach własnej historii i kultury musimy uczniom pokazać jak korzystać i umożliwić im dostęp do autentycznych tekstów historii i kultury, które są ważnym elementem kształtowania poczucia tożsamości narodowej lub etnicznej i przynależności do wspólnoty europejskiej.

Uczniowie rozpoznają na ilustracjach znane im marki dowiadując się, że to produkty niemieckich firm. Uczniowie potrafią przyporządkować produkty do nazw firm zamieszczonych w tekście. Z tekstu dowiadują się z czego zaczerpnięte zostały nazwy znanych im marek lub gdzie powstały i miały swoje pierwsze siedziby .

Uczniowie poznają sylwetkę Alfreda Nobla, jego dorobek oraz słowo patent i jego znaczenie. Uczeń poznaje noblistów pochodzenia niemieckiego, których nazwisko rozświetliło państwo i naród niemiecki jak również te, których cień do dnia dzisiejszego przysłania historię kraju i narodu. Potrafią przyporządkować nazwisko do osiągnięcia i dziedziny. Uczniowie potrafią wymienić nazwiska osób i nazwać obszar ich osiągnięć.

Plemiona germańskie i słowiańskie – historia

Uczniowie poznają plemiona i ich ciekawe historie. Pracując z mapą poznają tereny ich wędrówek i pobytu. Poznają specyfikę życia plemion, ich zwyczaje oraz obrzędy. Potrafią analizować mapę i opowiadać o terenach na których żyły plemiona.

Uczeń dowiaduje się zarówno o wadze języka niemieckiego w Europie jak i na świecie. Poznaje kraje, w których występuje dwujęzyczność. Wyszukuje odpowiednich informacji dotyczących dwujęzyczności w swoim regionie, Europie i na świecie. Dowiaduje się w jakich krajach język i niemiecki jest językiem urzędowym i w jakim procencie nauczonym na całym świecie.

AUTORSKI PROGRAM NAUCZANIA DO ZAJĘĆ LEKCYJNYCH WŁASNEJ HISTORII I KULTURY W KLASACH V-VI SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Spis lektur dla klasy III gimnazjum na rok szkolny 2018/2019

Lektury obowiązkowe do przeczytania w całości:

1. Prus Bolesław Kamizelka
2. Orzeszkowa Eliza Dobra pani
3. Fidler Arkady Dywizjon 303
4. Orwell George Folwark zwierzęcy
5. Sofokles Antygona

Lektury dodatkowe do przeczytania w całości lub fragmentach:

1. Gaarder Jostein Świat Zofii
2. Tolkien John Ronald Reuel Hobbit, czyli tam i z powrotem

Książki, do przeczytania w wolnej chwili:

1. H. Lee Zabić drozda
Arcydzieło światowej literatury, zdobywca Nagrody Pulitzera (Jest film pod tym samym tytułem)
2. N. H. Kleinbaum Stowarzyszenie umarłych poetów
Jest film pod tym samym tytułem
3. J. D. Salinger Buszujący w zbożu

Spis lektur dla klasy II liceum na rok szkolny 2018/2019

Drogi Uczniu, Poniżej zamieszczone pozycje powinieneś przeczytać / obejrzeć w czasie wakacji, bowiem w trakcie roku szkolnego na pewno zabraknie Ci na to czasu.

W programie przewidziano także do omówienia fragmenty tekstów filozoficznych, krytycznoliterackich, publicystycznych, przykłady dzieł plastycznych i architektury.

ROMANTYZM

1. Adam Mickiewicz *Dziady cz. III, Dziady cz. IV, *Pan Tadeusz

POZYTYWIZM

2. Bolesław Prus *Lalka
3. Fiodor Dostojewski Zbrodnia i kara

MŁODA POLSKA

4. Stanisław Wyspiański *Wesele

5. Władysław Reymont Chłopi, t. 1: Jesień

6. Joseph Conrad Jądro ciemności

Życzymy przyjemnego czytania w czasie wakacyjnego odpoczynku.

KLASY I-III

Propozycja lektur do wspólnego i indywidualnego czytania:

Hans Christian Andersen, *Baśnie* (do wyboru);

Justyna Bednarek, *Niesamowite przygody dziesięciu skarpetek (czterech prawych i sześciu lewych)*;

Jan Brzechwa, *Brzechwa dzieciom*;

Alina Centkiewiczowa i Czesław Centkiewicz, *Zaczarowana zagroda*;

Waldemar Cichoń, *Cukierku, ty łobuzie!*;

Agnieszka Frączek, *Rany Julek! O tym, jak Julian Tuwim został poetą*;

Mira Jaworzakowa, *Oto jest Kasia*;

Grzegorz Kasdepke, *Detektyw Pozytywka*;

Leszek Kołakowski, *Kto z was chciałby rozweselić pechowego nosorożca?*;

Barbara Kosmowska, *Dziewczynka z parku*;

Maria Krüger, *Karolcia*;

Astrid Lindgren, *Dzieci z Bullerbyn*;

Hugh Lofting, *Doktor Dolittle i jego zwierzęta*;

Marcin Pałasz, *Sposób na Elfa*;

Joanna Papuzińska, *Asiunia*;

Danuta Parlak, *Kapelusz Pani Wrony*;

Roman Pisarski, *O psie, który jeździł koleją*;

Janina Porazińska, *Pamiętnik Czarnego Noska*;

Maria Terlikowska, *Drzewo do samego nieba*; Julian Tuwim, *Wiersze dla dzieci*;

Barbara Tylicka, *O krakowskich psach i kleparskich kotach. Polskie miasta w baśni i legendzie*;

Danuta Wawiłow, *Najpiękniejsze wiersze*;

Łukasz Wierzbicki, *Afryka Kazika*;

Łukasz Wierzbicki, *Dziadek i niedźwiadek*.

Lektury obowiązkowe na Maturze 2020 - z gwiazdką

Lektury obowiązkowe z zakresu gimnazjum:

- Jan Kochanowski, wybrane fraszki,
- Jan Kochanowski, *Treny* (V, VII, VIII)
- Ignacy Krasicki, wybrane bajki
- Aleksander Fredo, *Zemsta*
- Adam Mickiewicz, *Dziady* cz. II
- Henryk Sienkiewicz, wybrana powieść historyczna (*Quo vadis*, *Krzyżacy*, *Potop*)

Lektury obowiązkowe z zakresu liceum:

- Bogurodzica
- Jan Kochanowski, wybrane pieśni, treny (inne niż w gimnazjum), psalmy
- Adam Mickiewicz, Dziady cz. III
- Adam Mickiewicz, Pan Tadeusz
- Bolesław Prus, Lalka
- Stanisław Wyspiański, Wesele
- Bruno Schulz, wybrane opowiadanie
- Witold Gombrowicz, Ferdydurke

Lektury obowiązkowe matura 2020 - rozszerzenie CKE [LISTA]

- Jan Kochanowski - Treny
- Juliusz Słowacki - Kordian
- Witold Gombrowicz - Trans-Atlantyk
- Maria Kuncewiczowa - Cudzoziemka
- Stanisław Ignacy - Witkiewicz Szewcy
- Dante Boska Komedia – fragmenty Piekła
- Jan Wolfgang Goethe Faust – część I: fragmenty sceny w pracowni
- Franz Kafka - Proces
- Michał Bułhakow - Mistrz i Małgorzata

<http://www.gimnazjum-wroc.salezjanie.pl/biblioteka/lektury.html>

KLASY I

1. M. Musierowicz, Opium w rosole
2. K. Dickens, Opowieść wigilijna
3. H. Sienkiewicz, Krzyżacy
4. J. Słowacki, Balladyna
5. M. Konopnicka, Dym

KLASY II

1. H. Sienkiewicz, Latarnik
2. A. de Saint-Exupery, Mały Książę
3. A. Mickiewicz, Dziady, cz. II
4. M. Konopnicka, Dym
5. W. Szekspir, Romeo i Julia
6. A. Fredro, Zemsta
7. A. Kamiński, Kamienie na szaniec
8. U. Le Guin, Czarnoksiężnik z Archipelagu*

KLASY III

1. H. Sienkiewicz, Quo vadis
2. U. Le Guin, Czarnoksiężnik z Archipelagu
3. Moliere, Skąpiec
4. A. Mickiewicz, Pan Tadeusz
5. B. Prus, Kamizelka
6. E. Hemingway, Stary człowiek i morze
7. G. Orwell, Folwark zwierzęcy
8. Sofokles, Antygona

Polacy wobec historii –zainteresowanie a wiedza

© TNS Kwiecień 2014K.026/14

Podsumowanie

3234 Badanych zapytano o to, w jakim roku odbyło się osiem historycznych wydarzeń. Gdyby pytania o znajomość dat historycznych wydarzeń potraktować jak test, to oblałaby go większość Polaków. Na więcej niż połowę pytań poprawnie odpowiada niecałe 40% badanych.

7% ankietowanych nie potrafi podać ani jednej poprawnej odpowiedzi, a 5% osób potrafi podać wszystkie właściwe daty.

Co trzeci Polak przyznaje, że historia leży w obszarze jego zainteresowań. Takie zainteresowanie posiada znacznie więcej mężczyzn niż kobiet (45% w porównaniu do 25%).

Historia jest dziedziną na tyle rozległą, że w jej ramach mieści się wiele obszarów. Jaka tematyka cieszy się największym zainteresowaniem wśród badanych?

Zdecydowanie najczęściej Polacy interesują się wybranymi epokami i okresami historycznymi (20%) oraz przebiegiem bitew i wojen (15%).

Mężczyźni częściej interesują się przebiegiem wojen i bitew, natomiast kobiety życiem codziennym w dawnych czasach. Najmniej znaną datą jest rok powstania Uniwersytetu Jagiellońskiego – prawidłowej odpowiedzi udziela co dziesiąty badany.

2018 Ewa Mieszczyńska,

nauczycielka historii i WOS w XI LO w Olsztynie

Jeśli chodzi o młodzież ze szkół średnich, to mam wrażenie, że rzeczywiście zna ona historię coraz słabiej, a przynajmniej coraz bardziej wybiórczo. Najlepiej znane są te wydarzenia historyczne, które są mocno nagłaśniane, również medialnie. Jednak gdy zapytamy o przyczyny tych wydarzeń, ich skutki czy płynące z nich wnioski na przyszłość, wówczas często się okazuje, że i ta wiedza jest powierzchowna. Część młodzieży żywo interesuje się historią dość i chętnie angażuje się w różne projekty czy formy upamiętniania przeszłości. Są jednak i tacy uczniowie, którzy wprost deklarują, że historia nie jest im do niczego potrzebna.

2018 Czy Polacy coraz słabiej znają historię własnego kraju?

dr Dobrochna Kałwa, *Instytut Historii UW*

Pytanie sugeruje, że wcześniej znali ją dobrze, a to nie do końca prawda. Tak czy inaczej, zainteresowanie przeszłością rośnie, choć jest to niestety przeszłość narodu rozumianego w kategoriach etnicznych. Coraz więcej osób fascynuje się historią w wersji heroicznej, opowieściami o walce i poświęceniu, o ofiarach i bohaterach niezłomnych. Tyle że z mojej perspektywy mamy do czynienia z pielęgnowaniem pamięci, a nie zdobywaniem wiedzy historycznej. W tym kierunku idzie również obecnie szkolna edukacja, która budzi skojarzenia z czasami Władysława Gomułki. Mimo obecnego antykomunizmu przekaz jest podobny. Równolegle obserwujemy – na szczęście – inny nurt, powrót zainteresowania historią ludową oraz myślenie o dziejach Polski uwzględniające perspektywy mniejszości narodowych.

